

MAGYAR POSTA

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M.KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG
MEGBIZÁSÁBÓL A M.KIR. POSTA JOGÁSZ-ÉS MÉRNÖK-FISZTVISELŐI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr.FORSTER KÁROLY M.KIR.POSTAFŐGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. PÁZMÁNY ÖDÖN
M. KIR. POSTATANÁCSOS

TÁRSSZERKESZTŐ:

RÁKOSI GYÖRGY
M. KIR. POSTAMŰSZAKI TANÁCSOS

Kelet visszatér.

Huszonkét év minden erőt próbára tevő szenvedése és dacos kitar-
tása nyomán ledőltek a megalázó békeparancs keleti bástyái is.

Az évezredes föld birtokbavételére meginduló honvédszuronyok
mögött megindult a magyar postás is, hogy a visszakerülő terület ideg-
szálait és a gazdasági vérkeringés érrendszerét a fegyveres erő nyomán
azonnal kiépítse.

Az örömtől zokogó magyarok virágeseje között örömmel, büszkén
és boldogan dolgozó postássereg viszi be a felszabadult területre a ma-
gyar levegőt, a magyar szívet, a magyar kötelességteljesítést.

Fáradtságot nem ismerve, éjjel nappallá téve, serény munkával róttá
le a posta személyzete az országépítés munkájából a reá eső részt. Húsz
nap alatt 430 postahivatalt nyitott meg és mindegyiknél azonnal fel-
vette a levélforgalmat, majd fokozatosan megnyitotta a csomagszállítás,
a pénzutalványozás, a táviró- és távbeszélőszolgálatot. Egyéni kényel-
metlenségeket, testi-lelki törődést nem nézve, áldozatos lélekkel dolgo-
zott minden egyes a visszatértek javára.

A munka még folyik. Annak teljes befejezéséig nagy és nehéz út
van még hátra. A kötelességteljesítésnek ezen az útján, amelyen mind-
nyájunkat a történelmi felelősség és nemzetünk életének kérdése terhel,
a magyar postás — bizton bízom benne — mindig becsülettel fog járni.

dr. Kuzmich Gábor,
a m. kir. posta vezérigazgatója.

A felhatalmazásra üldözendő rágalmazás és becsületsértés.

írta: Dr. ORBAN LAJOS m. kir. postaigazgató-ügyész.

La diffamation et l'injure à poursuivre sur autorisation spéciale. Par M. le Dr Lajos Orbán, Directeur de poste dans le service contentieux.

Le Code pénal hongrois applique avec des conséquences graves le principe de responsabilité aux activités des employés publics. Le crime commis par un fonctionnaire public est jugé avec aggravation. En revanche, notre droit pénal accorde une protection accrue aux employés accomplissant avec dévouement leur devoir dans le cas de calomnies, de diffamations et d'injures non-fondées relatives à leurs fonctions officielles. La partie de la loi sur la protection de l'honneur (art. de loi XLI de 1914) laquelle se rapporte à des délits poursuivis sur autorisation spéciale, sert à ce but. L'auteur fait connaître en détail les dispositions de cette loi et les met en parallèle avec les dispositions respectives du Code pénal.

Büntetőjogi törvénykönyvünk a közszolgálati alkalmazottak hivatali ténykedésére a felelősség elvét szigorú következmények mellett alkalmazza. Nyilván a közhivatali működés tisztaságát kívánja ezzel biztosítani és megővni. Sok esetben ugyanazon bűncselekménynek hivatali hatáskörben, vagy közszolgálattal kapcsolatban való elkövetése súlyosabbá minősítő körülményként szerepel a Btk.-ben, még pedig

vagy úgy, hogy a vétséget büntetté minősíti, például a lopás tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntettet képez, ha azt közhivatalnok, közhivatalnoki jellegének felhasználásával követi el. (Btk. 336. §. 9. pont); a csalás tekintet nélkül az okozott kár összegére, büntettet képez, ha azt közhivatalnok hivatala vagy megbízása körében követte el. (Btk. 381. §. 2. pont), stb.,

vagy úgy, hogy a cselekményt súlyosabban bünteti, például ha közhivatalnok hivatali hatáskörében hamis közokiratot készít, vagy valódi közokiratot meghamisít, büntetése öt évtől tíz évig terjedhető fegyház. Ha ugyanezt a cselekményt más személy követi el, csak öt évig terjedhető börtönnel büntetendő. (Btk. 391. és 393. §§.), stb.

Több esetben a közszolgálati viszonyból eredő bűncselekményt a Btk. külön büntetté vagy vétségé tette. Például a személyi szabadságnak, a házjognak, levél és távirtdai titoknak megsértése közhivatalnok által (Btk. 193. és a köv. §§-ai), stb.,

Ezzel szemben büntető jogunk gondoskodott arról, hogy a kötelességüket híven teljesítő közalkalmazottak, hivatali működésükre vonatkozó alaptalan gyanúsítások, rágalmazások, vagy becsületüket érintő sértések esetén — a közérdek figyelembevételével — fokozottabb büntetőjogi védelemben részesüljenek.

A becsület védelméről szóló 1914:XXI. törvénycikkeknek (Bv.) az a része, mely a felhatalmazás alapján üldözhető bűncselekményekről szól, ezt a célt szolgálja.

A Bv. 6. §-a a közönséges rágalmazás, vagy becsületsértés miatt a bűnvádi eljárás megindítását általában a sértett akaratnyilvánításától, az ú. n. magánindítvány"-tól teszi függővé, ehhez képest a bűnvádi perrendtartás 3. §-ának rendelkezése szerint ezekben az ügyekben a magánindítvány megtétele előtt nyomozás nem teljesíthető, vád nem emelhető és bírói eljárásnak nincs helye. Bizonyos határok között tehát az egyénnek tetszésére, illetve egyéni fel-fogására, erkölcsi érzésére van bízva, mennyiben érzi valamely kifejezés, vagy eljárás által magát becsületében sértettnek, s ha sértve érzi is magát, kívánja-e ügyét nyilvánosan tárgyaltatni s hogy e törvényadta jogát kívül szemben kívánja érvényesíteni s kívül szemben mellőzni.

Ennek egyik indoka elsősorban a sértett fél kímélete, amikor az el-követett bűncselekmény államhatalmi megtorlása a már előidézett sérelmet csak telézné annak nyilvános tárgyalásával. Nyilvánvaló, hogy ezekben az esetekben a sértettnek a bűnvádi eljárás megindításához engedélyre nincs szüksége.

Ez alól az általános szabály alól kivétel a Bv. 8., 9. és 11. §-aiban meg-állapított esetekben elkövetett rágalmazás és becsületsértés, mert itt a törvény a bűncselekmények üldözését a sértett magánindítványától teljesen különböző előfeltételhez, a „felhatalmazás“-hoz köti. Ennek a kivételes előfeltételnek végeredményében pedig az a célja, hogy a közszolgálatban álló személyek erkölcsi integritása a közszolgálattal kapcsolatos vonatkozásokban minél hatályosabb védelemre leljen.

A felhatalmazás — Finkey meghatározása szerint — az anyagi büntető-törvénykönyv által meghatározott egyes bűncselekményeknél a kir. ügyészség részére adott engedély a bűnvádi eljárás meg-indítására és folytatására. Eltekintve a miniszter és az állami számvevőszék elnöke ellen elkövetett rágalmazástól és becsületsértéstől — amelyekről alább lesz szó — bizonyos közhatóság felhatalmazására indulhat meg csak az eljárás a rágalmazás és becsületsértésnek azokban az eseteiben, amikor a sérelem a törvényben megjelölt közjogi testület (országgyűlés, ennek bizott-sága, az egész kormány), hatóság, közhivatalnok vagy fegyveres erő ellen követtetett el.

A felhatalmazás különbözik a bűncselekményeknél általában fennálló „hivatalból való üldözés“ büntetőjogi alapelvétől. Bár mindkét esetben, tehát úgy a hivatalból, mint a felhatalmazásra üldözendő bűncselekményeknél a kir. ügyészség köteles eljárni, mégis különbözik abban, hogy az utóbbi esetben a bűnvádi perrendtartás 2. §. 3. bekezdése értelmében a vád képvisellete kizárólag a kir. ügyészséget illeti meg s hogy ily esetben a sértett a kir. ügyésznek vádelejtése esetén sem képviselheti a vádat, tehát pótmagán-vádnak nincs helye. További különbség, hogy a felhatalmazás megadására feljogosított hatóságtól a kir. ügyészségnek a felhatalmazást meg kell kapnia. E nélkül a Bv. 4. §-a értelmében az eljárás a nyomozáson túl nem terjedhet. vagyis a kir. ügyészség mielőtt neki felhatalmazás adatott volna, a nyomozást

rágalmazássá (Bv. 20. §.), vagy esetleg hamis váddá (Btk. 227. §.) fajul. elrendelheti ugyan, de azt a Bp. 101. §. 2. pontja értelmében megszüntetni köteles, ha a felhatalmazást nem kapja meg, illetve ha eziránt a sértett felettes hatóságához intézett kérdésére tagadó választ kap.

Mindazonáltal a felhatalmazás nem azonos a magánindítvánnyal, mert — kivéve a minisztert és az állami számvevőszék elnökét — a felhatalmazás nem eredhet a sértettől, mint a magánindítvány, hanem a közhivatalnoknak, mint sértettnek csakis a felettes hatóságától, mely függetlenül a sértett akaratától, magasabb közérdeket mérlegelve dönt a felhatalmazás megadásáról, vagy meg nem adásáról úgy, hogy a sértettnek a magánindítvány előterjesztése, vagy elő nem terjesztése körében érvényesülő rendelkezési joga a felhatalmazás megadásánál rendszerint hiányzik.

A rágalmazás és becsületsértés bizonyos eseteiben a bűncselekmény üldözéséhez a felhatalmazásnak mint perfelvételnél a büntetőjog körébe való bevezetése közérdekből vált szükségessé. A közérdeket némelykor sértené, ha a kir. ügyészség a Bp. 33. §-a által meghatározott hivatali kötelességénél fogva akkor is megindíthatná a bűnvádi eljárást, ha a hivatalból való mindenképpen üldözés a közérdeknek valamely okból nem felelne meg. Ilyen eset merül fel főleg akkor, ha nyilvánvaló a tettesnek az a célja, hogy az általa elkövetett rágalmazásra vagy becsületsértésre megindítandó büntető eljárás során politikai, vagy más bizalmas természetű ügy nyilvánosság előtt tárgyalassék és illy módon az egyébként hozzá nem férhető adatok birtokába jusson, vagy ha a tettes beszámíthatósága annyira a határon mozog, hogy elítéltetése nem remélhető, s elítéltetése esetén sem éreztethetné hatását a büntetés megtorló vagy visszatartó ereje. Ezekben az esetekben a közérdek nagyobb hátrányával járna a felhatalmazás megadása, mint annak megtagadása.

Máskor viszont éppen az volna a közérdek sérelmére, ha a magánindítványra jogosult passzív maradna, holott a bűnvádi eljárás lefolytatását éppen a közérdek kíváná. Ez okból — mint Angyal írja — a felhatalmazásra üldözendő rágalmazást és becsületsértést olyanokká kellett megkonstruálni, hogy a tárgyukban megindítható eljárás felől objektív nézőszögből ítélni képes szerv, így a felettes vagy felügyeleti hatóság határozzon. E határozat (felhatalmazás) tehát épúgy eljárásjogi feltétel, mint a magánindítvány, érdemileg azonban nem egyéb, mint a vétőjog gyakorlása közérdekből, a kir. ügyészségnek a fentiek szerint a nyomozás elrendelése által kezdeményezett eljárásával szemben. Ott azonban, ahol a felhatalmazás, mint a felsőbb hatóság kezdeményezése az egyébként inkább passzív viselkedésű sértett mellett a bűnvádi eljárás megindítására vezet, valóságos *aktív beavatkozás* a közérdek védelmében, mely a felhatalmazásra üldözendő rágalmazás és becsületsértés megtorlását kívánja.

Mérlegelnie kellett azonban a törvényhozónak a felhatalmazásra üldözendő becsületsértés és rágalmazás körének megállapításánál azt, hogy közhivatalnok ellen hivatali kötelességének gyakorlására vonatkozóan elkövetett rágalmazás és becsületsértés bizonyos legkisebb eseteinek üldözése, mégsem tehető a felsőbb hatóság közérdeket vizsgáló szabad elhatározásától függővé, tudniillik azokban az esetekben, melyekben a rágalmazás hatóság előtti

Ezekben az esetekben meg kellett adni a sértettnek az eljárás megindításához a jogot a felettes hatóság eljárásától független magánindítvány alakjában, így a hatóság előtti rágalmasnál vagy a hamis vád esetében, ez utóbbinál, ha a büntető eljárás még meg nem indított (Btk. 228. §.).

A felhatalmazásra üldözendő rágalmas és becsületsértés az általános irodalmi nézet szerint közelebb fekszik a hivatalból való üldözés gondolatához, mint a magánindítvány fogalmához. Finkey, Angyal, Irk s a bírói ítéletek is ezt az elvet vallják, akkor, mikor így jelölik meg a kérdéses bűncselekményeket: „felhatalmazásra hivatalból üldözendő rágalmas“ stb.

A hivatalból való üldözés fogalmához vonja közelebb a felhatalmazást az a körülmény is, hogy a felhatalmaszó nem ura a már megindított büntető pernek, csupán ahhoz van joga a bírói gyakorlat szerint, hogy a felhatalmaszó megadásával, vagy megtagadásával pozitív vagy negatív irányban döntsön a felhatalmaszó, mint a bűnvádi eljárás perjogi feltétele tekintetében, azonban a felhatalmazást, ellentétben a magánindítvánnyal, mely a Btk. 116. §-a szerint az ítélet kihirdetése előtt a sértett által szabadon visszavonható, — visszavonni nem lehet.

Annak, hogy a felhatalmaszó nem azonos a magánindítvánnyal, a következménye az, hogy előterjesztése nincs a Btk. 112. §. szerinti tudomásra jutásra számított 3 havi határidőhöz kötve, mely idő alatt a magánindítvány előterjesztendő, hanem bármikor előterjeszthető a rágalmaszó és becsületsértés elkövetésétől számított 3 évi vétségi elévülési határidőn belül, tekintet nélkül a tudomásvétel időpontjára.

A Bv. a rágalmaszót és becsületsértést — figyelemmel a bűncselekmények sértettjének alanyosságára, — részben feltétel nélkül, részben bizonyos feltételek mellett teszi felhatalmaszóra üldözendővé.

Mindenképpen felhatalmaszóra üldözendő bármilyen tartalmú rágalmaszó és becsületsértés, ha a Bv. 8. §. 1. bekezdés 1—3. pontja¹⁾ alatt felsorolt közorgánumok valamelyike a sértett.

Ezzel szemben a felhatalmaszóra üldözendőség a Bv. 9. §. 1. bekezdés 1—6. pontjaiban²⁾ felsorolt sértettek esetén ahhoz a feltételhez van kötve,

1) A Bv. 8. §. 1. bek. A rágalmaszó vagy becsületsértés csupán felhatalmaszó alapján üldözhető, ha azt:

1. az országgyűlés, egyik háza vagy bizottsága ellen,
2. a magyar kormány ellen,
3. a fegyveres erő, a csendőrség, valamely külön rendelkezéssel felállított katonai őrtisztület, vagy egyik részük ellen követték el.

2) Bv. 9. §. 1. bek. A rágalmaszó, vagy becsületsértés csupán felhatalmaszó alapján üldözhető akkor is, ha

1. a m. kir. miniszter, vagy a m. kir. legfőbb állami számvevőszék elnöke ellen,
2. a m. kir. legfőbb állami számvevőszék ellen,
3. a m. kir. közigazgatási bíróság, vagy a m. ki. főudvarnagyi bíróság, azoknak tagja, vagy hivatalnokai ellen,
4. a rendes bíróság, az ügyészség, azoknak tagja vagy hivatalnokai ellen,
5. a 3. pontban említett kir. bíróság, vagy tagjai ellen,
6. az 1—5. pont alá nem eső állami vagy pedig törvényhatósági vagy községi hatóság, továbbá akár az 1—5. pont alá nem eső állami, akár pedig törvényhatósági vagy községi szolgálatban álló közigazgatás ellen, hivatásuk gyakorlására vonatkozólag állítottak vagy híreszteltek oly tény, amely valóság esetében bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet.

hogy a felsorolt hatóságok és személyek (a közszolgálatban álló személyek megfelelő kategóriái) ellen hivatásuk gyakorlására vonatkozóan állították vagy híresztelték oly tény, amely valóság esetében bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet.

A magánéletre vonatkozó rágalmazás vagy az oly rágalmazás, mely bár a hivatás gyakorlására vonatkozik, de nem lehet alapja bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának, hanem csak közmegejtés lehet a következménye, nem felhatalmazásra, hanem csak magánindítványra üldözhető. (Büntetőjogi Határozatok Tára VIII. k. 815. E. H.)

E különbségtételnek alapos indoka van. A Bv. 8. §. 1. bekezdésben felsorolt közorgánumok (országgyűlés, kormány stb.) az állami tekintélynek és erőnek oly megjelenítései, melyek magánvonatkozásokkal nem is bírhatnak, s így a velük szemben elkövetett rágalmazás és becsületsértés mindig csak egyirányú sérelmet: a köznek sérelmét jelenti. A 9. §. 1. bekezdésben foglalt személyek (közhivatalnokok) élete azonban kettős irányt mutat. Az egyik irány a közszolgálattal kapcsolatos, a másik pedig a közhivatalnok magánéletére vonatkozik. Nyilvánvaló, hogy a magánélettel kapcsolatos rágalmazás és becsületsértés megtorlása kívül esik a felhatalmazás megadásában, vagy meg nem adásában megnyilvánuló felsőbb felügyeleti, közérdekből gyakorlandó jogkörön, noha a közalkalmazott magánélete végeredményben a fegyelmi jog szabályainál fogva a felsőbb hatóságok előtt mégsem lehet közömbös.

A felhatalmazás megadására hivatott szervek a Bv. §. 1. bekezdés 1—3. pontjában felsorolt közorgánumok sértése esetén:

1. az országgyűlés, annak az a háza, amelyet megsértettek vagy amely a bizottságot megválasztotta, 2. a minisztertanács, 3. a m. kir. honvédelmi miniszter. (Bv. 8. §. 2. bekezdés.)

A Bv. 9. §. 1. bekezdés 1—6. pontjaiban felsorolt esetekben a felhatalmazást a következők adják meg: az 1. pontban megjelölt esetekben a sértett a 2. pontban a számvevőszék elnöke, a 3. pontban a miniszterelnök, a 4. pontban az igazságügyminiszter, az 5. pontban az a miniszter, akinek felügyelete alatt az illető bíróság áll, ilyen felügyeleti jogkör hiányában maga sértett, a 6. pontban a sértett hatóságnak vagy közhivatalnoknak felettes, illetőleg felügyelő hatósága, ilyennek hiányában maga a sértett. (Bv. 9. §. 2. bek.)

Felettes hatóság alatt a törvény miniszteri indokolásából kivehetően és a kifejlődött bírói gyakorlat szerint nemcsak a közvetlen, hanem a sértettnek bármelyik felettes hatósága értendő. A kir. Kuria 2660/1927. sz. ítéletében ezt kifejezésre is juttatta, oly formán, hogy a felhatalmazás megadására nemcsak a tisztviselőt választó, kinevező szerv s a fegyelmi hatóság jogosult, hanem megadhatja azt a sértett tisztviselőnek bármelyik felettes, illetve felügyelő hatósága.

Amint a törvényes rendelkezésből kitűnik, a miniszter és a legfőbb állami számvevőszék elnöke mint sértettek saját személyükre nézve — addig, amíg ebben a közszolgálatban állanak — maguk adják meg a felhatalmazást a kir. ügyészség részére. Magánindítványra üldözendővé alakul át azonban ez a rágalmazás és becsületsértés akkor, ha a sértett miniszter, vagy az állami szám-

vevőszék elnöke a közszolgálatuk idején nem adták meg a felhatalmazást, vagy ha bűncselekmény elkövetése idejében már nem állottak ebben a közszolgálatban. (Bv. 10. §.)

A miniszteri indokolás szerint ennek az utóbbi kivételezésnek alapja az, hogy ha a fent megjelölt személyek ellen a Bv. 9. §-a szerint elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés felhatalmazásra lenne üldözendő, akkor a felhatalmazás megadása vagy ki volna zárva, mert az állástól megvált miniszter közhatalom hiányában már nem adhatna felhatalmazást, vagy pedig azt a jogérzetet ki nem elégíthető lehetőséget kellett volna nyitvahagyni, hogy a sértettnek utóda, esetleg mint politikai ellenfele, döntsön a bűnvádi eljárás célszerűsége felől.

A Bv. 9. §-a az esetek túlnyomó részében a felhatalmazást a sértett közhivatalnok felettes vagy felügyeleti hatóságának kezeibe teszi le úgy, hogy vizsgálni kell azt a kérdést, milyen viszonyban van a felhatalmazás megadása a sértett akaratával? Közelebbről: megadható-e a felhatalmazás a sértett ily irányú kívánsága nélkül, vagy a felhatalmazás megadását a sértettnek is kívánni kell-e, illetve a sértett kívánságára köteles-e megadni a felettes, vagy felügyeleti hatóság a felhatalmazást.

Figyelemmel arra, hogy a felhatalmazás fogalmának meghonosítása, — szemben a hivatalból való feltétlen üldözés büntetőjogi alapelveivel s a bűnvádi eljárást merőben a sértett akaratnyilvánításától függővé tevő magánindítvány kivételes intézményével, — a közérdek megóvása céljából történt, a közhivatalnok felettes hatósága azt a kérdést van hivatva elbírálni, vajjon a közszolgálat érdekei és a hivatal méltósága kívánják-e a sérelem megtorlását, vagy ellenkezőleg annak figyelembe nem vételét teszik helyesebbé. A törvény álláspontja az, hogy a felhatalmazás meg, vagy meg nem adásának kérdése a felhatalmazást megadó felettes vagy felügyeleti hatóság szabad belátására van bízva.

A felettes vagy felügyeleti hatóság tehát a) a felhatalmazást megadhatja akkor is, ha a sértett nem is kívánja, sőt belsőleg talán ellenzi is, b) viszont megtagadhatja akkor is, ha a sértett a felhatalmazás megadását kívánja. Az utóbbi esetben a felhatalmazást csak akkor lehet megtagadni, amikor megadása közérdekbe ütközik. (Bv. 9. §. 3. bek.)

A felhatalmazás által védendő közérdek akkor is fennforog, ha a Bv. 9. §. 1. bekezdés 6. pontjában körvonalazott minőségű rágalmazás, vagy becsületsértés elkövetése idején a Bv. 9. §. 1. bek. 3—6. pontjaiban felsorolt közhivatalnok már nem állott közszolgálatban. Az ily rágalmazás, vagy becsületsértés tehát továbbra is felhatalmazásra üldözendő és nem váltik így sem magánindítványra üldözendővé (szemben a miniszterre és az állami számvevőszéki elnökre vonatkozó Bv. 10. §. szerinti szabállyal.) Legfeljebb annyiban nyer több jogot az ilyen sértett közhivatalnok, hogy a felhatalmazás egyedül a sértett kívánságára adható meg. Közérdekből azonban ebben az esetben is megtagadható a felhatalmazás.

A felhatalmazásra jogosult hatóság fogalma kapcsán érdekes megemlíteni a kir. Kuriának a Büntetőjogi Határozatok Tára VIII. kötetében 869. sorszám alatt beiktatott Elvi Határozatát, mely szerint, ha a sértett közhiva-

talnok, aki ellen hivatása gyakorlására vonatkozólag követtek el rágalmazást, vagy becsületsértést, a közszolgálat egyik ágából annak más és olyan ágába magyát, mely más felettes, illetve felügyeleti hatóság alá tartozik, úgy a felhatalmazás megadására az a felettes, illetve felügyeleti hatóság jogosult, melynek hatósága alá tartozott a rágalmazás, vagy becsületsértés által megtámadott közhivatalnoki állás.

A büntetőjogban használt „közhivatalnok” szó fogalmi meghatározását eddig az 1878:V. t.-c. 461. §-a írta körül. Ez a törvény a közhivatalnoki minőséget nem kötötte a közhivatalnok közjogi fogalmához, ennek következtében a közalkalmazottaknak sokkal szélesebb körében nyerhetett alkalmazást. Így pl. eltekintett attól, vajjon tett-e esküt, vagy fogadalmat az érdekelt közszolgálatban álló egyén. Mégis számos esetben vagy külön törvénynek kellett rendelkezni a közhivatalnoki jelleg megállapítása iránt (pl. városi anyakönyvvezető és helyettesénél 1904:XXXVI. t.-c. 6. §., az áll. elemi isk. tanítónál 1907:XXVI. t.-c. 1. §., a közforgalmi géperező vasutak úgy állandó, mint ideiglenes személyzetének tagjainál 1914:XVII. t.-c. 1. §., stb.), vagy a legfelsőbb bíróságnak kellett az alsóbíróságok ellentétes bírói gyakorlatát elvi határozataiban, vagy kötelező erejű döntvényeiben kifejezésre juttatott állásfoglalásával egyöntetűvé tenni. (Pl. a tényleges szolgálatban álló katonatiszteknel, 217. sz. E. H., a postakiadónál 6355/1928. sz. J. E., a postahivatali kisegítőnél 2370/1939. sz. kúriai ítélet, az ügyészségi megbizottonál 543. sz. E. H., a kir. törvényszéki orvosnál 796. sz. E. H., stb.) Ellenben az országgyűlési képviselőket és a törvényhatósági bizottsági tagokat csak hatósági tennivalók teljesítésére adott különös megbízás esetében és csupán annak körében lehet a Btk. 461. §. szerint közhivatalnoknak tekinteni. (1008. sz. E. H.)

Többek között különleges jogi helyzetüknél fogva éppen a postakiadónál foglaltak el a bíróságok sokáig különböző álláspontot abban a kérdésben, hogy közhivatalnokoknak tekintendők-e vagy sem?

Felmerült olyan eset, hogy az egyik nem kincstári postahivatal helyiségében a postát igénybevevő fél azt a kijelentést tette, hogy „a napi zárlatot a kiadó egyedül végezte és mást is kimutathatott, mint a tény... többször előfordult már, hogy ha hivatalba pénzt vagy bármit is küldött, mindig kevesebbet kapott vissza és ha reklamálta, nem vették figyelembe, csak nem kapta vissza cselédje azt a pénzt, ami neki jár.” Az alsó bíróságnak ebben az esetben elfoglalt álláspontja szerint, mivel az állammal szerződéses viszonyban a postamester áll,¹⁾ az alkalmazottját ő fogadja fel és az általányból ő fizeti, így a sértett kiadó csak magánalkalmazott, következésképpen a sérelmére elkövetett, hivatása gyakorlására vonatkozó rágalmazás nem felhatalmazásra, hanem egyszerű magánindítványra üldözendő. A felsőbb bíróságok is magukévá tették ezt az álláspontot, csupán az indokolást egészítették ki azzal, hogy a kiadó azért sem közhivatalnok, mert közhivatalnoki jogkört nem tölt be.

¹⁾ Ujabbán már nem szerződéskötéssel, hanem kinevezés útján jut a postamester állásához.

A kir. Kuria jogegységi tanácsa a koronügyésznek erre a kérdésre vonatkozó és a jogegység érdekében használt perorvoslatát alaposnak találta, a három bíróság fentebb vázolt ítéletét hatályon kívül helyezte és határozatában a következőket állapította meg: Büntetőtörvények szempontjából közhivatalnok mindenki, aki az állami igazgatás valamely ágába tartozó teendőknek teljesítésére hivatalánál, szolgálatánál, vagy különös megbízásánál fogva kötelezve van.

Kétségtelen, hogy a m. kir. posta állami igazgatási feladatot teljesítő intézmény, mely a levelek és egyéb postai küldemények szállításával és kézbesítésével az államgondozó igazgatási teendőjét teljesíti.

Kétségtelen továbbá az is, hogy a postamesternek azon ténye, hogy — bár a saját átalányának térhére — kisegítő alkalmazottakat fogad fel s azokra bizza a postai szolgálat egyes mozzanatainak (pénzfelvétel, csomagszállítás) elvégzését olyan külön megbízásnak tekintendő, aminő a Btk. 461. §-ában említve van.

Nem rontja le ennek a megbízásnak ezt a jelentőségét és súlyát az a körülmény, hogy az ekként alkalmazott egyén fizetését nem az államkincstártól húzza s hogy az alkalmazó postamester is csak szerződéses viszonyban áll az államkincstárral, — mert ezek a körülmények nem érintik az általa végzett államigazgatási funkció természetét és jogi minőségét, tehát etikai tartalmát.

Annak folytán tehát, hogy a postamester köteles a posta és távirda, esetleg a távbeszélő szolgálatot a fennálló hivatali utasítások értelmében ellátni s annak folytán, hogy a postamester az általa vállalt eme teendők egy részének teljesítésére segéderőket fogad fel, akiknek felvételét a postaigazgatóság jóváhagyja, ez utóbbi alkalmazottak és az állam között létrejön az az etikai kapcsolat, amely a büntetőtörvények szempontjából olyannak tekintendő, mint a rendes közhivatalnoki viszony.

Ehhez képest kimondotta a kir. Kuria azt, hogy a jelen ügyben szereplő sértett postakiadó közhivatalnoknak tekintendő s minthogy a szóbanforgó rágalmazás az ő hivatása gyakorlására vonatkozott, következésképpen a Bv. 3. §. 2. pontja szerint minősül s a Bv. 9. §. 6. pontja értelmében csakis felhatalmazásra üldözhető. Ugyanezen az alapon mondotta ki a kir. Kuria ugyanezt a hivatali kisegítőkre is a 2370/1939. sz. ítéletében.

A Btk. hivatkozott 461. §-a téves bírói értelmezésének további elkerülése végett alkotott és a napokban megjelent 1940:XVIII. t.-c. (a magyar állam biztonságát és nemzetközi érdekét veszélyeztető egyes cselekmények büntetéséről szóló törvény) 3. §-a a közhivatalnok fogalmát új és tágabb értelmű meghatározásban adja, egyidejűleg pedig a Btk. 461. §-át hatályon kívül helyezte.

A Bp. 91. §. értelmében oly bűncselekmények tekintetében, melyek csak felhatalmazás alapján üldözhetőek, a felhatalmazás akár a kir. ügyészséghez, akár az igazságügyminiszterhez intézett hivatalos iratban, vagy külön írásbeli nyilatkozatban adható meg. Több kuriai határozat szerint a felsőbb hatóság által adott felhatalmazás akkor is joghatályos, ha azt a sértett vette kézhez és nyújtotta be a bírósághoz és ezuton került az ügyészséghez.

A felhatalmazással kapcsolatos számos kérdést végleges hatállyal tisztázza a Büntetőjogi Határozatok Tárának VII. kötetébe felvett 832. sz. kuriai elvi határozat, mely szerint közömbös, hogy a felhatalmazásnak konkrét esetén kívül az a személy is meg legyen nevezve, aki ellen a bűnvádi eljárás megindítandó; közömbös az is, hogy a megadott felhatalmazás a bíróságon át, vagy a sértett útján jut-e el a kir. ügyészséghez, sőt közömbös az is, hogy a büntetőjogi szabályok értelmezésében járatlan hatóság a felhatalmazást helytelen fogalmazással a sértettnek adja, mert nyilvánvaló, hogy az ily felhatalmazás is — ha érvényesíteni akarja — a kir. ügyészséghez, a vád képviselőtére kizárólag illetékes tényezőhöz kerül.

A felhatalmazás megadásának a szokásos szövege: „Tekintetes kir. Ügyészség! Az 1914:XXI. t.-c. 9. §-ának 6. pontja alapján felhatalmazom a kir. ügyészséget arra, hogy N. N. lakos által ^{postai alkalmazott} _{postaigazgatóság} sérelmére állítólag elkövetett rágalmas, esetleg becsületsértés vétségének megtorlása végett a bűnvádi eljárást hivatalból szorgalmazza.“ Amint látjuk, a felhatalmazásra üldözendő rágalmas mellett a becsületsértés is szerepel. Ugyanígy a most közölt felhatalmazás szövegében is fel van véve. Ebből következik, hogy becsületsértés is lehet felhatalmazásra üldözhető, bár a Bv. idevonatkozó részéből ez minden kétséget kizárólag nem tűnik ki. A Bv. 9. §. 1. bekezdése megemlíti ugyan a felhatalmazásra üldözendő rágalmas mellett a becsületsértést is, viszont ugyanezen §-ban az 1—6. pont alatt felsoroltaknál (közhivatalnokoknál, stb.) hivatásuk gyakorlására vonatkozó tény állítását kívánja meg. Mivel pedig a tényállítás a rágalmasnak és nem a becsületsértésnek az alapeleme, e szövegezésből arra lehetne következtetni, hogy itt csak rágalmasról lehetne szó. Ezt a látszólagos ellentétet a kir. Kúria annak kimondásával oszlatta el, hogy ha a sértettnek (közhivatalnoknak) hivatása gyakorlására vonatkozó tény nem más előtt, hanem csak a sértettel szemben állítják s ez a tény valóság esetében bűnvádi vagy fegyelmi eljárásnak oka lehet, akkor a cselekmény tulajdonképpen nem mint rágalmas, hanem mint becsületsértés lesz és pedig csupán felhatalmazásra üldözendő. Ezt az állásfoglalását arra alapítja, hogy a Bv. 9. §-ában a rágalmas tényálladási elemei közül hiányzik a „más előtt“ való elkövetés alapelem. Ennek hiányában pedig a rágalmas bűncselekménye nem jöhet létre, tehát csak becsületsértés jöhet szóba. (B. I. 1645/1926. sz. kuriai ítélet.)

A felhatalmazás joghatályát nem érinti az, hogy a felhatalmazást tartalmazó iraton nincs ügyszám és hivatalos pecsét (Büntetőjog Tára 70. kötet 184. lap), a lényeges az, hogy a felhatalmazás megadására hivatott hatóságtól származzék és kifejezett felhatalmazás legyen. Nem felhatalmazás azonban a sértett feljelentése, még ha az a felhatalmazásra hivatott hatóság beleegyezésével történt is. (Angyal—Degré—Zehery II. 54.)

Előfordulhat az az eset is, hogy a sértett felhatalmazás nélkül tesz feljelentést a kir. ügyészségnél, vagy a kir. ügyészség e nélkül értesíti a felhatalmazásra üldözendő bűncselekményről. A kir. ügyészség ilyenkor felhatalmazás nélkül is a Bp. 4. §. már idézett rendelkezése folytán elrendelheti a nyomozást, várva a felhatalmazás megadását az illetékes hatóság részéről,

azonban e felhatalmazás nélkül a nyomozáson túl nem lehet, mert ez már a hivatalból való üldözés igazi érvényesülése lenne, holott a felhatalmazási bűncselekményeknél éppen ezt a feltétlen üldözést kívánja elkerülni a törvényhozás. Hogy pedig a felhatalmazás megadása, vagy meg nem adása tekintetében a kir. ügyésznek kétségei ne legyenek, a felhatalmazás megadására jogosított hatósághoz fordulhat a felhatalmazás kérdésében. A felhatalmazás megtagadása esetén a nyomozás a Bp. 101. §. 2. pontja értelmében megszüntetendő.

Ha a kir. ügyészség felhatalmazás nélkül akarná a bűnvádi eljárást a nyomozáson túl vinni, a vizsgálóbíró a vizsgálati indítványt a Bp. 104. §-a alapján elutasítja, mert a vizsgálat már bírói eljárás s ennek előfeltétele a felhatalmazás megszerzése.

Ha a felhatalmazás hiánya az eljárás további folyamán derülne ki és pedig a főtárgyalás előtt, az eljárást a vádтанács (Bp. 264.), a főtárgyalási tanács (Bp. 283. 1930:XXXIV. t.-c. 111. §.), illetve törvényszéki egyes bíró (1921:XXIX. t.-c. 10. §.) megszünteti. Ha a főtárgyalás során derül ki a felhatalmazás hiánya, a Bp. 326. §. 4. pontja alapján felmentő ítéletet kell hozni. A 816. sz. E. H. szerint a bíróság hivatalból nem intézkedhetik a felhatalmazás pótlása felől. A felhatalmazás hiánya a Bp. 385. §. 1. c) pontja szerint anyagi semmisségi ok lévén, ha a fellebbviteli bíróság azt észleli, hogy az alsóbíróság felhatalmazás nélkül hozta meg ítéletét, az alsóbíróság ítéletét hivatalból megsemmisíti és a vádlottat felmenti. (Bp. 385. §. utolsó bek., 423. §. 2. bekezdés.)

Ki kell emelni itt azt, hogy az I. fokú ítélet meghozatala után, a II. fokú bíróságnál előterjesztett felhatalmazás nem tekinthető elkészítettnek, ha az az I. fokú ítélet meghozatala előtt kelt és a közvádlo azt az elévülési időn belül, még az eljárás folyamatban léte alatt mutatta be. (1747/1927. sz. kuriai ítélet.)

A felhatalmazás hiánya címén hozott megszüntető végzés azonban nem szünteti meg végleg az eljárást, mert a felhatalmazás utólagos megadása alapján újrafelvételnek van helye, és pedig oly módon, hogy a nyomozás és vizsgálat e címen való megszüntetése esetén a Bp. 444. §. értelmében az eljárás egyszerűen folytatható a vádló indítványára. Későbbi megszüntetés esetén pedig a Bp. 445. §. értelmében a kir. ügyészség indítványozhat újrafelvételt. Felmentő ítélet esetén is az időközben megadott felhatalmazás oly új ténykörülmény a bírói gyakorlat szerint, melynek alapján újrafelvételi eljárás tehető folyamatba (Büntetőjog Tára 79. kötet, 75. lap). Mindezeknek a lehetőségeknek feltétele azonban az, hogy a bűnvádi eljárás elévülése időközben nem következett be.

Mint láttuk, a felhatalmazásra üldözendő bűncselekmények miatti eljárás megindítására kizárólag a kir. ügyész jogosult és e bűncselekményeknél kizárólag a kir. ügyész a vád ura. Ez a jogelv már fogalmilag kizárja a felhatalmazás megadására hivatott hatóságnak azt a szuverén szerepkörét, hogy a per sorsának irányításába befolyhasson. Ebben az eljárásban pótmagánvádnak nincs helye. A vádmozopólium elve tehát a legszigorúbban érvényesül. A

felhatalmazás nem is vonható vissza és az ily ügyekben jogorvoslattal is csak a kir. ügyész élhet. (Kuria 4626/1926. szám. J. H.)

Az eljárás megszüntetése csak úgy lehetséges, hogy a kir. ügyész a vádat elejti. A felhatalmazás visszavonásának ténye egymagában erre törvényes alapot nem nyújt. Ennek oka abban rejlik, hogy már egy közhivatalnoknak a megsértése is az állam polgárai különböző csoportjának vagy osztályának alkalmat ad arra, hogy meggondolatlan és elhamarkodott általánosítással az egész közhivatalnoki karra árnyat vessen. Ilyenformán a tulajdonképpeni sértett nem egyedül a közvetlenül megbántott egyén, hanem az egész közhivatalnoki kar. A felhatalmazás visszavonásának tilalma alól ezért az az eset sem képez kivételt, amidőn a sértő fél a felhatalmazás megadása után — esetleg a főtárgyaláson — a sértett közhivatalnoknak olyan elégtételt szolgáltat, amelyet az a saját személyét illetőleg mint kielégítő elégtételt elfogad és a saját személye szempontjából a sértő (vádolt) megbüntetését sem kívánja, mert a felhatalmazással megindított bünvádi eljárásnak az a feladata, hogy a rágalmozó állítás valósága szempontjából a sértett közhivatalnoknak, vagy hatóságnak szerepe közérdekből tisztáztassék s alaptalan rágalmazás esetén ennek megtorlására a bíróságnak mód nyujtassék.

Mindazonáltal, ha a közhivatalnok sérelmére elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés üldözéséhez szükséges felhatalmazás megadása után olyan újabb körülmények merülnének fel, amelyek a bünvádi eljárás megszüntetését indokolttá tennék, ezeknek a körülményeknek részletes ismertetése és a tárgyalási iratok felterjesztése mellett az illetékes szakminiszterhez javaslat tehető aziránt, hogy az igazságügyminszter a kir. ügyészséget a körülmények mérlegelése után és belátásához képest esetleg a nyomozás megszüntetésére, illetőleg a vád elejtésére utasítsa.

Az eddig előadottakat elegendőnek véltem a rágalmazás és becsületsértés bűncselekménye e különleges fajának ismertetésére, továbbá az elől említettek igazolására, nevezetesen, hogy e bűncselekmények elkövetése esetén a törvényben megszabott eljárás milyen büntetőjogi védelmet biztosít a sértett közhivatalnoknak és vele együtt az egész közhivatalnoki karnak főleg azzal, hogy kizárólag a kir. ügyészt teszi a vád korlátlan úrává, hogy a sértett személynek adott elégtétel, vagy a felhatalmazás visszavonása az eljárás megszüntetését nem eredményezheti, de egyúttal védelmezi a közérdeket is azzal az intékezéssel, hogy a felhatalmazás megadása, tehát a közérdek fenn, vagy fenn nem forgásának elbírálása előtt a bírói eljárásra lehetőséget nem nyújt.

A visszacsatolt keleti és erdélyi országreszek postai szervezési szolgálata.

írta: Dr. DANCSÁK GYULA m. kir. postasegédtitkár.

Le service d'organisation des postes sur les territoires de la Hongrie orientale et de la Transylvanie, rattachés à la mère-patrie. Par M. le Dr Gyula Dancsák, Aide-secrétaire de poste.

Après l'arbitrage de Vienne, l'Administration postale de Hongrie se proposait comme but d'ouvrir les bureaux postaux signifiants du territoire rattaché, simultanément avec l'entrée de l'armée hongroise dans les villes. La réalisation de ce but a posé une tâche bien difficile à la poste hongroise. Les travaux de préparation consistaient de l'organisation du personnel des bureaux à ouvrir, d'une part, et de l'approvisionnement des matières nécessaires des bureaux, d'autre part (monnaie, timbres-poste, formules de service etc.). Ces travaux ont été confiés à une section d'organisation créée provisoirement dans les cadres de la Direction Générale des postes. Deux directions d'organisation et neuf groupes de commissaires ont été mis à la disposition de la section d'organisation. La section d'organisation se divisait en deux bureaux: a) bureau du personnel et d'organisation et b) (bureau des affaires techniques. Les directions ont fonctionné en trois divisions: a) division générale, 2) division d'exploitation et 3) division technique. Les travaux de l'entrée en possession des bureaux de poste ont été assurés par les neuf groupes de commissaires et dix départements de construction.

Keletmagyarország és Erdély egy része a bécsi döntés következtében visszatért a Szent Koronához. A magyar posta célul tűzte ki, hogy a felszabaduló terület jelentékenyebb (kincstári) postahivatalait a magyar honvédség bevonulásával egyidejűen, a többit pedig a lehető legrövidebb időn belül berendezze és bekapcsolja a magyarországi postahálózat vérkeringésébe. E feladat megvalósítása a postát nehéz feladat elé állította annak ellenére, hogy az örömteljes történelmi esemény nem érte váratlanul és előkészületlenül.

E cikk keretén belül az olvasót az előbb említett cél érdekében kifejtett előkészületi cselekményekről kívánom tájékoztatni, majd nagy vonalakban ismertetem a postai szervezési szolgálat ellátása céljából életrehívott postagazgatási szervezetet és annak működését.

Az előkészületi munkálatokat a Felvidék postai berendezkedése alkalmával szerzett tapasztalatok felhasználásával a postavezérgazgatóság 1. ügyosztályának szervezési és személyzeti politikai, valamint a 6. ügyosztály táviró- és távbeszélő hálózati csoportja végezte. Az előkészületi cselekmények fontosabb mozzanatai közé tartoznak a megnyitandó postai szervek (hivatalok, építési osztályok, vonalfelügyelői szakaszok, stb.) kijelölése, a szervezésre igénybeveendő személyzet kiválasztása és kirendelésének előkészítése, ezrei kapcsolatban a szervezésre mozgósított személyzet pótlása iránti gondoskodás

és végül a megnyitandó postahivatalok anyagellátásának biztosítására irányuló tevékenység.

Mindenekelőtt meg kellett állapítani a visszatérni remélt területen megnyitandó postahivatalok névsorát. A világháborút megelőző időkből származó adatok alapján hozzávetőlegesen megállapítható volt a hivatalok személyzetének létszámszükséglete is. A személyzet kiválasztása kizárólag a minősítés, illetőleg a rátermettség alapján történt. A tapasztalat azt mutatta, hogy az önkéntes jelentkezés nem mindig alkalmas eszköz a szervezéshez szükséges személyzet kijelölésére. A személyzet kijelölésének tehát központi-
lag kellett megtörténnie, amelynek során nem lehetett teljes mértékben tekintettel lenni az anyaországbeli postahivatalok személyzeti viszonyaira. Különösen nagy figyelmet igényelt a szervezésre kiszemelt vezetők személyének kiválasztása.

Az előkészületi munkálatok köréből még érdeklődésre tarthat számot az a tevékenység, amely a szervezésre kirendelt személyzet utánpótlására irányult. A rendkívüli feladatok megoldásához szükséges személyzet biztosítása céljából a kormány rendkívüli eszközökkel sietett segítségre. Az 5.600/1940. M. E. sz. rendelet lehetőséget nyújt arra, hogy a nyugdíjasokat újból szolgáltatellátásra lehessen kötelezni. Az idézett rendelet alapján a szervezés céljaira kirendelt személyzetet kincstári hivataloknál nagyrészt pótolni s ez által az anyaországbeli postai szolgálat zavartalan menetét biztosítani lehetett.

A 9.300/1939. M. E. sz. kormányrendelet honvédelmi munkára kötelezettek igénybevételére adta meg a lehetőséget. E rendelet alapján különösen a postamesteri hivataloknál a postakiadók kirendelése következtében előálló személyzeti hiányt lehetett csaknem teljes mértékben fedezni.

Az előkészületi tevékenység jelentékeny részét képezte az a munka, amely a hivatalok üzemanyagellátását volt hivatva biztosítani. Abból a célból, hogy a postai szolgálat a felszabaduló hivataloknál azonnal megkezdhető legyen, az egyes hivatalok részére háromféle nagyságban (kis, közepes és nagy hivatalokhoz szükséges) váltópénzt, értékcikket, nyomtatványt és postai üzemanyagot tartalmazó típuscsomagok készültek.

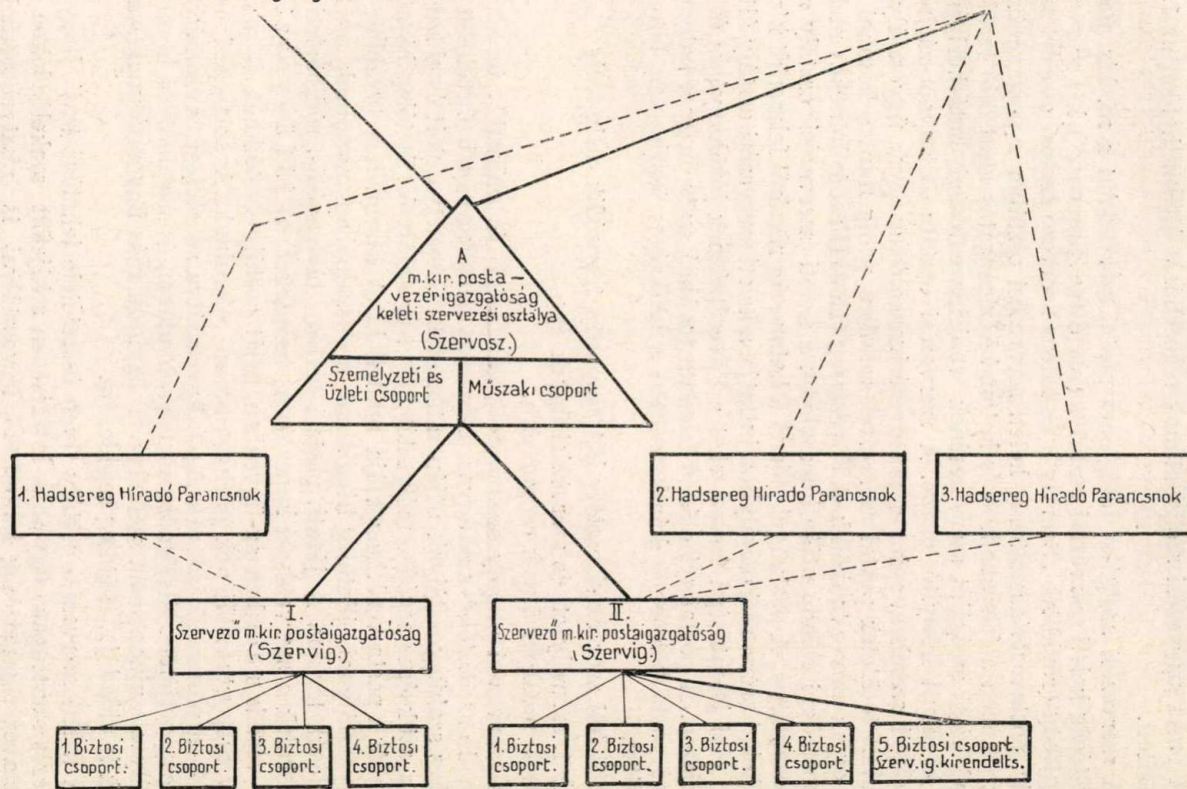
A felsorolt előkészületi tevékenység azt eredményezte, hogy amikor a bécsi döntés következtében az egyelőre csak tervezetekben lefektetett szervezési irányelvek a megvalósítás útjára léphettek, az említett kérdésekkel foglalkozni már nem kellett és így a teljes figyelmet és munkaenergiát a postahivatalok gyors megnyitására, a táviró- és távbeszélőhálózat felderítésére, a központok üzembehelyezésére és a postajáratok mielőbbi kiépítésére lehetett fordítani.

A visszacsatolt területen az átmenet idejére a közigazgatást katonai szervek látják el. A posta igazgatása a visszacsatolt területen egyelőre szintén katonai közigazgatás alá került polgári személyzettel.

A katonai igazgatás annyit jelent, hogy a visszacsatolt területen a hatósági jogkör gyakorlása katonai feladat. A postai végrehajtó szolgálatot azonban a katonai igazgatás alatt álló területen is a posta látja el polgári személyzettel.

M. kir. Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium
Postavezérigazgató

Fővezérség
Hadi Híradás Főnöke

1. ábra.

Ezzel kapcsolatban a postaszervezési szolgálat igazgatási szerveinek kiépítése során olyan szerveket kellett létesíteni, amelyek révén a postai szakigazgatás a katonai közigazgatásba beilleszkedhet és a katonai és polgári szervek kölcsönös együttműködését feltétlenül biztosítja.

A posta szervezési szolgálatának tagozódását áttekinthetően az 1. sz. ábra szemlélteti.

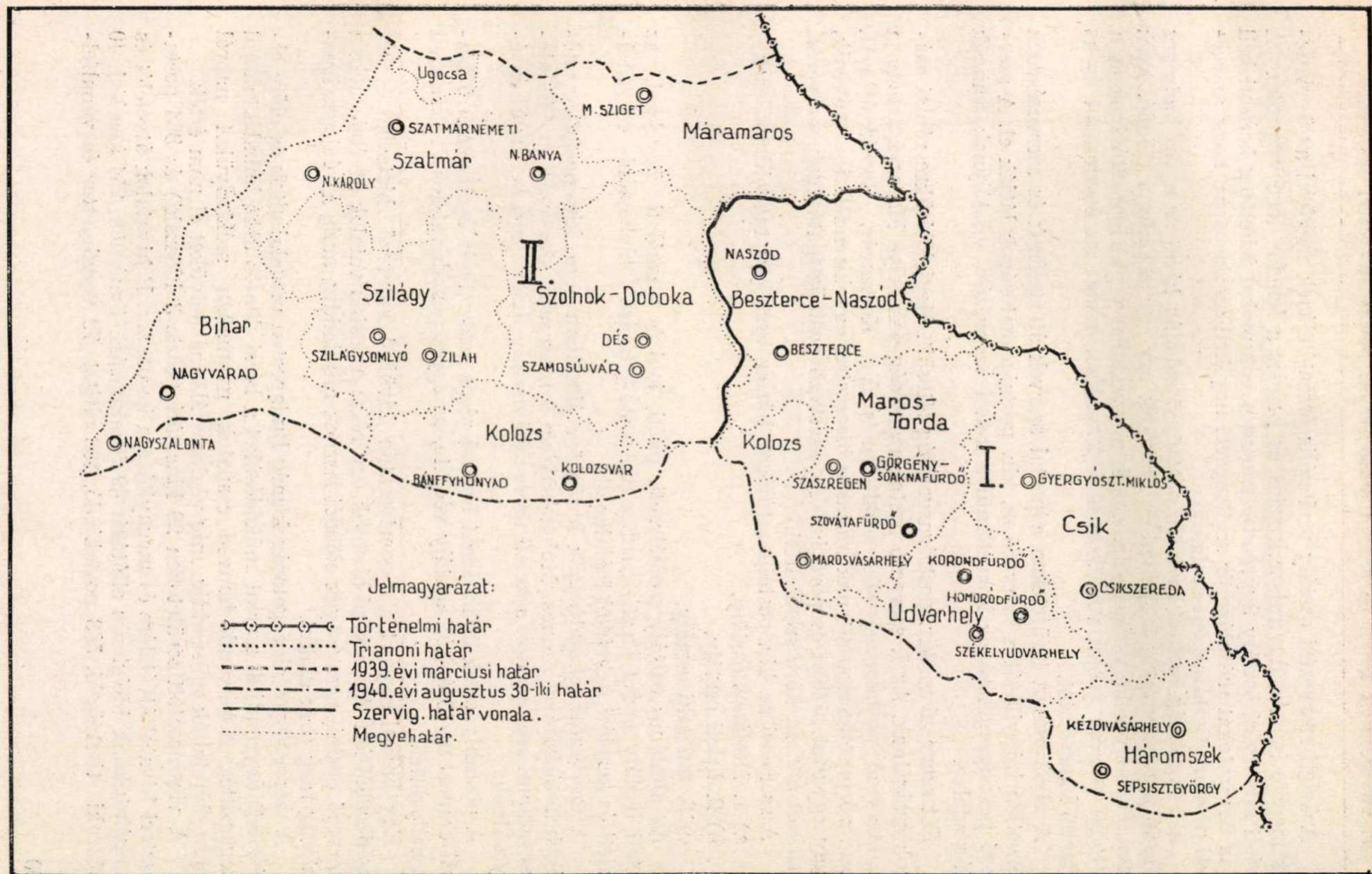
A szervezési szolgálat ideiglenes postai szerveiként a m. kir. postavezérigazgatóság keleti szervezési osztálya (rövidítve „Szervosz“), két szervező postai igazgatóság (rövidítve „Szervig“) és kilenc szervező biztos csoport létesült. A m. kir. postavezérigazgatóság keleti szervezési osztálya a postavezérigazgatóság keretében a felszabaduló és katonai közigazgatás alatt álló terület posta- és távközlési szolgálat szervezésének vezérigazgatósági hatáskörben rendelkező központi irányító szerve. A szervezési osztály az anyaországbeli postai szervekkel szemben, mint a postavezérigazgatóság egyik ügyosztálya, a felszabadult területek postai szerveivel szemben pedig mint a katonai közigazgatás egyik szerve működik. A Fővezérség (Hadi Híradás Főnöke) mellé beosztott postaügyi előadó útján kapcsolódik a keleti szervezési osztály a katonai közigazgatásba. A postaügyi előadó a katonaság részéről felmerült kívánalmakat a keleti szervezési osztályhoz juttatja, a keleti szervezési osztály által kidolgozott elvi jelentőségű tervezeteket a Fővezérségnek jóváhagyásra és kiadásra előterjeszti. A postaügyi előadó feladata továbbá az is, hogy a katonaság és a polgári posta kölcsönös érintkezésében a szükséges összhangot létrehozza és biztosítsa.

A keleti szervezési osztály két csoportra tagozódik, mégpedig

- a) 1. személyzeti és szervezési ügyek és
- b) 2. műszaki ügyek csoportjára.

A szervezési osztály személyzeti, gazdasági és műszaki ügyekben önállóan, de az illetékes szakügyosztállyal egyetértőleg, egyéb ügyekben pedig az illetékes szakügyosztályok útján intézkedik. Csoportvezetőit és előadóit, valamint a szükséges segédszemélyzetét más ügyosztályok, illetőleg hivatalok létszámából a posta vezérigazgatója rendeli ki. A kirendeltetett továbbra is annak az ügyosztálynak, illetőleg hivatalnak a létszámában maradnak, ahonnan kirendelésük történt. A járási, posta-, távíró-, távbeszélő-, rádióüzleti és kezelési előadók a szervezéssel kapcsolatos teendőket a j á t ü g y o s z t á l y u k b a n végzik s ezekben az ügyekben saját osztályvezetőiknek és a szervezési osztály csoportvezetőjének párhuzamosan referálnak. A szervezési osztálynak tehát — a postavezérigazgatóság 1. ügyosztálya szervezési és személyzeti politikai csoportjának létszámába tartozó előadókon és segéderőkn kívül — külön személyzete nincs, mert személyzete egyúttal más ügyosztálynak, vagy hivatalnak is előadója, illetőleg segéderője.

A keleti szervezési osztály ilyen összetétele lehetővé teszi, hogy a postai szervezés szerteágazó ügyeinek intézésében a kijelölt szakelőadókon keresztül a postavezérigazgatóság különböző ügyosztályai is résztvehessenek, ami a vezérigazgatósági hatáskörben történő ügyintézés szakszerűségét a legjobban biztosíthatja.

2. ábra.

A keleti szervezési osztály racionális összetételének megfelel az ügykezelés menete is. Az ügyiratszerkesztés és kezelés a lehető legegyszerűbb. A keleti szervezési osztály ügyrendje szerint a votumokat lehetőleg kerülni kell s az ügyiratokat másolópapír segítségével úgy kell szerkeszteni, hogy az eredeti példány tisztázatként szolgáljon.

A Fővezérség mellett működő postaügyi előadón kívül az egyes hadsereg híradó parancsnokságok mellett is működik egy-egy postaügyi előadó. Ezek feladata, hogy a helyszínen biztosítsák a szervezést végző igazgatóságok és a katonai szervek postai vonatkozású intézkedései között az összhangot és az állandó kapcsolatot.

A visszacsatolt területeken a postai szervek átvételének és szervezésének közvetlen irányítását a szervező m. kir. postaigazgatóságok látják el. A szervező postaigazgatóságok közvetlenül a keleti szervezési osztálynak vannak alárendelve.

Két szervező m. kir. postaigazgatóság létesült. Megjelölésükre római számok szolgálnak. Az I. szervező postaigazgatóság székhelye Marosvásárhely, a II. szervező postaigazgatóság székhelye pedig Kolozsvár. Ezenkívül a II. szervező postaigazgatóságnak Máramarosszigeten egy kirendeltsége működik, mely egyúttal biztos csoport is. A szervező postaigazgatóságok szervezési területét a 2. sz. ábra szemlélteti.

A szervező m. kir. postaigazgatóságok három osztályra tagozódnak, ezek

- a) 1. általános osztály,
- b) 2. üzleti osztály,
- c) 3. műszaki osztály.

Az általános osztály személyzeti, jóléti, jogi és vizsgálati ügyekkel, az üzleti osztály pedig járási, gazdasági, posta-, táviró-, távbeszélő- és rádióüzleti és kezelési ügyekkel foglalkozik.

A szervezési igazgatóságok hatásköre általában a m. kir. postaigazgatóságok hatáskörével azonos. Működésükben a magasabb szervezési és különleges katonai szempontok a keleti szervezési osztály utasításain keresztül érvényesülnek.

A postahivatalok és műszaki berendezések felderítését és átvételét 9 biztos csoport és 10 építési osztály végezte, az egyes postahivataloktól kirendelt személyzettel.

Egy biztos csoport a csoportvezetőn kívül 4 szervező biztosból és két segéderőből állt. A szervező biztosok egy része a postahivatalok átvétele után a szervező postaigazgatóságok előadói lesznek mindaddig, amíg a végleges igazgatóság meg nem alakul.

A szervező postaigazgatóságok még Budapesten megalakultak és előre elkészített ügyrendjük szerint működésüket a bécsi döntés után haladéktalanul megkezdték. A bevonuló honvéd csapatok nyomában székhelyüket napról napra előretolták mindaddig, míg végleges állomáshelyüket el nem érték.

A visszacsatolt területeken 29 kincstári (közte 3 időszak) és 388 postamesteri hivatal átvételére és megnyitására került sor. E hivatalok átvételét és szolgálatuknak ideiglenes ellátását 49 fogalmazási, 4 mérnök, 254 kezelési, 40 műszaki tisztviselő, 568 postakiadó, 168 altiszt, 72 vonalmester és vonalfel-

vigyázó, 159 távirdamunkás, összesen 1314 kinendelt postai alkalmazott végezte.

A mindenre kiterjedő előkészítés és a m. kir. honvédség hathatós támogatása következtében a m. kir. posta a maga elé tűzött feladatát maradéktalanul megvalósította. A posta szervező biztosai fáradságot nem ismervé a honvédséggel egyvonalban meneteltek és a kincstári postahivatalokat a bevonulás napján, a többieket pedig rövid időn belül megnyitották. Így büszke öntudattal állapíthatjuk meg, hogy a magyar posta a reá rótt nehéz feladatot bravurosan megoldotta. Ezzel a visszatért Keletmagyarország és Erdély egy részének területén a m. kir. posta első berendezkedése megtörtént. A szervezés azonban még korántsem ért véget. Számítalan nehéz feladat vár megvalósításra, amely közös erőfeszítéssel is csak későbbi időpontban oldható meg eredményesen. Büszkeséggel tölthet el azonban már most is mindnyájunkat az a tudat, hogy ismét négyszáztizenhéttel gyarapodott azoknak a hivataloknak a száma, amelyek forgalmában a magyarság egyetemes gazdasági vérkeringése lüktet.

A postamúzeumról.

írta: Dr. MONUS FERENC m. kir. postahivatali igazgató.

Le Musée postal. Par M. le Dr Ferenc Monus, Directeur de bureau de poste.

Le Musée postal des postes roy. hongroises est en préparation. L'auteur de l'article qui a une grande compétence dans les questions historiques de notre poste, esquisse ses idées concernant l'organisation du Musée. De son avis, le bâtiment du Musée doit être un établissement indépendant situé dans un parc. Le but réel des Musées est l'enseignement. C'est pourquoi, les salles doivent contenir, en dehors de la matière exposée, des tableaux d'explications, des images, des dessins, des diapositives etc. L'intérieur des salles doit inspirer les souvenirs des temps passés. Lors de la construction du Musée les points de vue artistiques doivent être bien mis en valeur.

A magyar kultúrának új vára épül: a m. kir. postamúzeum. Időt álló alapjai elvileg már le vannak rakva. A kezdeményezést a szükség adta, így jövője nem épülhet homokra, élete biztosítva van.

Programja pár szó: összegyűjteni a posta multjának megmaradt emlékeit, szakyszerű tudományossággal feldolgozni s állandó kiállítás keretében közkincssé tenni.

A múzeális anyag gyűjtése nehéz és fáradságos munka. A közönség megértő támogatása eddig öröndetes eredménnyel járt, de a további megértésre, nagylelkűsége szükségünk van. Erősen hisszük azt is, hogy azok az intéze-

beliek, vagy azok, akik már kiváltak és ilyen régi emlékek birtokában vannak, azok átengedésével mielőbb segítségünkre lesznek.

Nekünk ugyanis kötelességünk megbecsülni minden látszólag csekély értékű darabjait is multunknak. Összerakni, egymásba illeszteni a mozaik részeket, hogy képet kapjunk és mondhassunk: íme lássátok, ilyen volt apáink elmúlt világa, okuljatok belőle.

Mert a fejlődés alapja az okulva-tanulás. Ez pedig az a sikeres folyamat, mely multunk termő talajából táplálkozik. Az ilyen módon kapott gyökérnedv az, ami az egészséges fejlődéshez szükséges. Ha ezt szívtuk magunkba, akkor biztos alapon állva nézhetünk a jövő felé.

Nincs is ma már olyan kultúr-nemzet, amely gondoskodó szeretettel ne ápolná mindazt, ami multjára vonatkozik s ne építene mentő hajlékot elmúlt világból megmentett kincsei számára.

Mi a mostoha körülmények miatt még messze vagyunk attól, hogy postamúzeumról mint új kultúrhajlékról beszéljünk, de az itt elmondandók mégsem időszerűtlenek. Vázlatosan odavetett megjegyzések ezek, amelyekre azonban szükség lehet.

Előbb-utóbb sor kerül ugyanis arra, hogy meglévő emlékeinket alkalmas és megfelelő helyen helyezzük el, vagyis sor kerül majd a múzeum épületének felépítésére. A múzeum épülete lehetőleg különálló, erre a célra szánt és épített legyen, karban tartott parkirozással elrendezett kertben.

Gondoljunk arra: milyen kellemes érzéssel lépünk be egy szépen gondozott kerthelyiségbe, amelynek egyik részében derűsen, kedvesen húzódik meg egy kis lakóház, egy kis otthon. Már a kert fáit, bokrait, virágai foglalkoztatják lelkünket, mielőtt a lakásba lépnénk és már előre maradandó, kedves benyomást szereztünk — pedig még be sem lépünk a házba.

Ugyanígy vagyunk nemzeti kincseinket őrző kis és nagy otthonainkkal, a múzeumokkal is.

Tovább megyünk: a lakás előcsarnokába lépve, jólesik az otthon jellegzetes melegsége, otthoniassága, — a modern ember bizonyos keretek között ugyanezt várja a kultúra hajlékától is.

Az elmondottakból az következik, hogy a múzeum közvetlen környéke, bejárója, lépcsőháza ne legyen rideg, de első pillanatra árásszon melegséget, ne legyen nagyon tudományos, de hasson a nézőre lelkeket megfogó közvetlenséggel. Az épület stílusa ne bontsa a környezetet, annak vonalait, harmonizáljon azokkal. Földszinti, emeleti részek beosztása alaposan átgondolt és a célnak megfelelő legyen.

A múzeum termei hivatottak a történelmi mult egyes korszakait kellő elrendezéssel bemutatni. A postamúzeum anyaga (halott világ itt maradt emléke) csak akkor érvényesülhet a zárt falak között, ha fővonzó ereje: a szemléltető, tanító jelleg teljesen érvényesül, ha mindenben kifejezésre jut. Vagyis, ha a termék az illető kor tárgyi emlékeit a rájuk vonatkozó képekkel, rajzokkal, lényegyet tartalmazó feliratokkal igyekeznek beszédessé tenni. Ezek a magyarázó táblák, képek, rajzok, festmények, diapozitívek hangulatossá színezik a múzeális anyag szunnyadó életét és tanulságosan szórakoztatnak, tanítanak.

Minden múzeum igazi célja a tanítás.

A közönség, amikor érdeklődő kíváncsisággal, mondhatjuk szomjas lélekkel lép egy közgyűjtemény termébe: tanulni akar s ezt az említettek közvetítésével, játszva végzi, ezek hiányában kevés lelki gazdagodással, sokszor talán unottan távozik. Nem kapta azt, amit várt: történelmi légkört, levegőt, hangulatot, romantikát, — tehát csalódott.

A teremek belső elrendezésénél a hangulatos korszerű elrendezés — elengedhetetlen. Mult idők emléke és a művészet, ez a kettő találkozzék finom harmóniában, mert e kettő elválaszthatatlan kellék. Művészi érzés és beállítás nélkül leltárban nyilvántartott anyagot kapunk csupán.

A múzeum belső berendezésének kérdését a művészet segítő keze nélkül megoldani nem lehet. Íme a példa: képzeljük magunk elé a 18. századvég postai emlékeit: kutyabőrön, iniciáléval készült postamesteri kinevezési okmány Paar herceg bírodalmi postamester függőpecsétjével ellátva, ugyanezen időből származó régi postatérkép, postai járatjelző, instrukciók, kézzel írott feladóvevények és néhány régi postai vonatkozású elsárgult rézmetszet. Talán nem több, amiket a 18. századvégről kiállíthatunk. Egy teremre vajmi kevés.

És mégis mennyi lüktető életet, színt és derűt vagy komorságot varázsolhatunk ez emlékek köré, ha segítségünkre jön a művész és teremtő erejével életre kelti a holt anyagot. Egészen más kép tárul már elénk, figyeljünk: színes ábrázolásokkal látjuk a tipikusan magyar postamestert, sujtásos magyar ruházatban, ezüst sarkantus csizmában (ilyen is volt ám, nem csak osztrák külsejű); az öreg bolthajtásos, kandalós hivatali helyiséget, vagy a szállodaszerű régi postaházat, itatókúttal, vagy a postaállomás közelében lévő ütött-kopott csárdaházat ilyen cégérrel: „Az Pósta-Kürthöz“ s alatta egy ostromba rajzú kürt. Mennyi kedves romantikát sugna, lehelve felénk az a kép, mely az érkező vagy induló személy- és postaszállító diligencét ábrázolná a kíváncsi és körötte ácsörgókkal; érkezők boldog hozzátartozókkal haza felé ballagva, elutazók szomorkodó kísérőkkel körül véve.

További színes litografiák: lovas stafétákat indító postaexpedior a széles, ámbitusos postaudvaron, háttérben a varkocsba font hajú, öblös tajtékpipából pipázó postamester; útszéli rongyos csárda közelében sárba feneklett postakocsi kétségbeesett dámákkal. Hálás tartalmú kép volna pl.: Pest-Buda között a hajóhidra révszekek segítik a lomha postakocsit, vagy jégzajlás idején a kezében hosszú szigonnyal jégtábláról jégtáblára lépkedő postalegény, amint a Duna jegén igyekszik Budára.

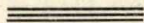
Kétségtelen, hogy az eddig csöndben szunnyadó, üvegszekrénybe zárt magános emlékeket immár életteltjes beszélő valósággá elevenítettük. Ez a terem már elénk tárta a posta régi érdekes és küzdelmes világát, hangulatát, történelmi levegőjét: benne vagyunk elmúlt világ rég feledésbe ment, elporzott életében.

A múzeum elérte célját: megfogta a látogató lelkét

A látogató kedves benyomásokkal távozik.

A múzeumi tisztviselőkre e munkálatok körül nagy és nem könnyű feladat vár. Multat szeretőknek, művészi érzékűeknek, sokoldalúaknak kell lenniök és sok gyakorlati érzékkel kell rendelkezniök. Nem lehetnek csak hiva-

talnokok, mint ahogy nem lehetnek csak tudósok, szelid összhangban mindkettőből kell egyesíteniük magukban a szükségeseket. Ezek birtokában, ha átérzik hivatásuk fontosságát, szeretettel, odaadással végzik a rájuk háruló szép és hasznos munkát, akkor munkájuk eredményes lesz. Erre a különleges munkára lassú, fokozatos módon elő kell készíteni azokat, akiknek a lelkük az említetteket befogadni és magukává tenni képesek. Sem iskolák, sem főiskolák nem készítenek elő önálló szakembereket erre a sokoldalú munkára. Egyedül a legnagyobb tanítómester az élet, az, amely az alkalmasak közül válogathat és hozzáértő erőket termelhet.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK

Articles techniques.

A rádió a repülés szolgálatában.

írta: KODOLÁNYI GYULA m. kir. posta segédmérnök,
a budaörsi repülőtér rádióállomásának vezetője.

La T. S. F. dans le service de l'aviation. Par M. Gyula Kodolányi, Aide-Ingénieur de poste, Chef de la Station radioélectrique de l'aéroport de Budaörs.

L'article fait connaître, parmi les installations radioélectriques de l'aéroport de Budaörs, le bureau central d'exploitation radioélectrique, et en outre, la nécessité du service météorologique, ses rapports à la T. S. F., les appareils radioélectriques de l'avion, l'équipement de la station radiogoniométrique, ses travaux dans les circonstances météorologiques favorables et la station d'émission radioélectrique d'un aéroport principal.

A mai menetrendszerű utasforgalmi repülés el sem képzelhető rádió nélkül. A repülőterek egymásközli hírközlése, az időjárási jelentések gyűjtése és kisugárzása, a repülőgépeknek az útvonalon való irányítása és rossz időjárási viszonyok között a repülőterre való bevezetése: mind olyan feladat, amely rádió nélkül nem oldható meg. Alábbi ismertetésben szeretnék az olvasónak áttekinthető képet nyújtani a repülőterek üzenetváltásával, az időjárásjelző állomással és az iránymérő állomással kapcsolatos műszaki berendezésekről. Az egyes szolgálati ágakkal és azok összefüggésével nem foglalkozom, e kérdésekben utalok a lapunkban megjelenő ilyen tárgyú közleményekre.

1. A repülő rádiónál használt hullámhosszak és a hírközlés módja.

A repülő rádió a vakleszállásnál használt ultrarövid hullámhosszaktól az időjelző állomások által kisugárzott egész hosszú hullámokig mindenfajta

hullámhosszat felhasznál. Mégis ezektől a különleges esetektől eltekintve a leginkább használt hullámsáv a 800—1200 méterig terjedő középhullámú és különösen az utóbbi időben mindinkább terjedő 13—100 méterig terjedő rövidhullámú sáv.

A középhullámú sáv használata előnyösebb kisebb távolságokra (300—400 km-ig), a repülőgépek irányításánál és repülőgépekkel való összeköttetésekre ezt használjuk. Nagy hátránya ennek a sávnak, hogy a nyári időszakban tele van a vétel légköri zavarral, annyira, hogy az esetleg a vétel lehetőségét is megszünteti. Nagy távolságokra a rövidhullámú rádiózás repülőgépekkel is sokkal jobb eredményeket ad, ezenkívül gazdaságosabb is, mert jóval kisebb energiájú adókkal lehet üzembiztos, nagy távolságú összeköttetést fenntartani.

A kisugárzás a középhullámú sávban, tekintettel az állomások nagy számára, kizárólag A₁ típusú, azaz modulálatlan táviró. A modulált táviró és telefonია igen ritka, úgyszólván csak az előbbi fordul elő abban az esetben, ha az adás rossz légköri viszonyok között nagyon gyöngye adóval történik. A repülő rádió nyelve a morse ABC és az üzenetváltás a repülés nemzetközi mivolta és a megkívánt gyors munka miatt a Q kodex három betűből álló kulcsával történik, pl. QAM = a legutolsó időjárásjelentést fogom önnek adni. A számokat és mérési adatokat természetesen eredetiben, a nagyobb helyiségek neveit azonban kivéve a földrajzi helymeghatározás esetét, két betűből álló nemzetközi rövidítésekkel adjuk le.

2. A rádió üzempont.

A hírszolgálat anyagát a járatok indulási és érkezési jelentései, helyfoglalási táviratok a járat által elérni kívánt repülőterek helyi összefoglaló időjárás jelentései, a csatlakozó járatral továbbutazó utas számáról stb. szóló táviratok teszik ki.

A táviratokat rádión és távgépíron vesszük és adjuk. A rádió összeköttetés mint az előbbi fejezetből logikusan következik, nagyrészt rövidhullámon történik, a középhullámok használata mindinkább háttérbe szorul. Bár ismertetésem címében a rádió szerepel, mégis meg kell itt emlékezmem a távgépírásról. A földi szolgálatban, amennyire csak lehet, törekszünk a táviratokat távgépíron továbbítani, mert ez sokkal kényelmesebb és gyorsabb is, mint a rádió. Távgépíros összeköttetés esetén is szükség van a rádióra, mert vonalzavar esetén rádióval kell ellátni ezt az üzemet is.

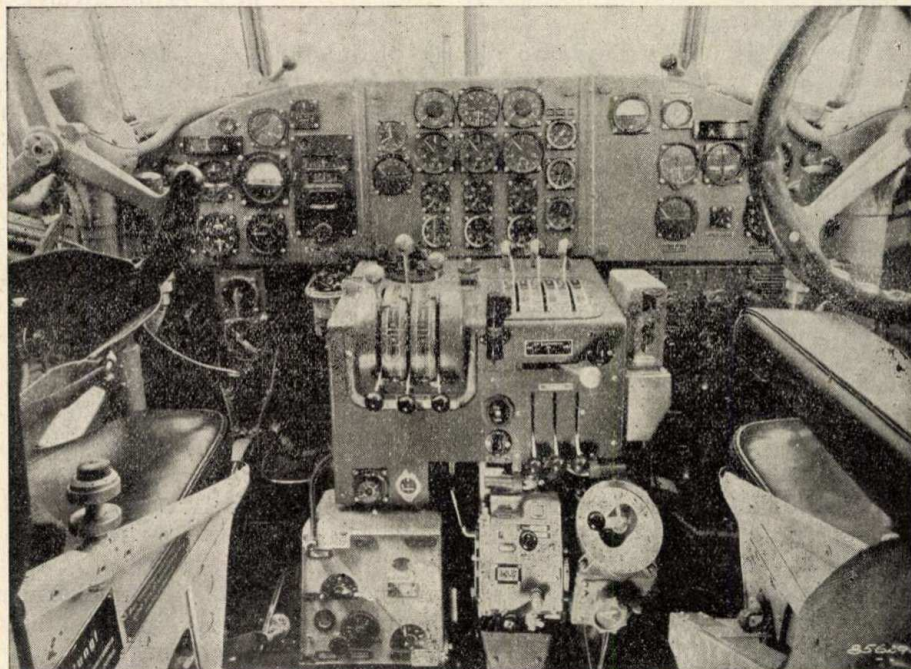
A rádió üzempont vevőkészülékeivel szemben a lehető legszigorúbb műszaki követelményeket állítjuk fel. Mind szelektivitás, mind érzékenység szempontjából, mert a repülőrádió megkívánja a legnagyobb üzembiztonságot amellet, hogy általában kis teljesítményű adókkal dolgoznak.

3. Repülő időjárásjelző állomás.

A pilóta legnagyobb ellensége a rossz időjárás, nevezetesen az alacsony felhőzet, illetve köd, zivatar és jegesedés. A jegesedés következtében a repülőgép súlya megnő, a szárnyprofil elveszti eredeti alakját, a légszavart lerakódott jég miatt nem húz, a gép nehezen kormányozható. Ezért az eljegesedés következménye szerencsés körülmények között kényszerleszállás, rossz esetben katasztrófa. Az alacsony felhőzet és a köd az összeütközési

veszély és a leszállás nehézsége miatt veszélyes. Jegesedés nyáron éppúgy lehetséges, mint télen.

A rendes időjárásjelző szolgálaton túl tehát a repülés biztonsága megkívánja az időjárás adatok sűrűbb észlelését és az időjárásjelző hálózat minél teljesebb kiépítését. A repülő meteorológia természetesen felhasználja a nemzetközi időjelző állomások adatait is. Mint a fent mondottakból következik: az időjelző szolgálatnak az országon belül több rádióadó-vevő állomással ellátott észlelője van, ezek meghatározott időben beszolgáltatják észleléseiket a központi állomásnak. Ezeket a jelentéseket az ú. n. „meteor-

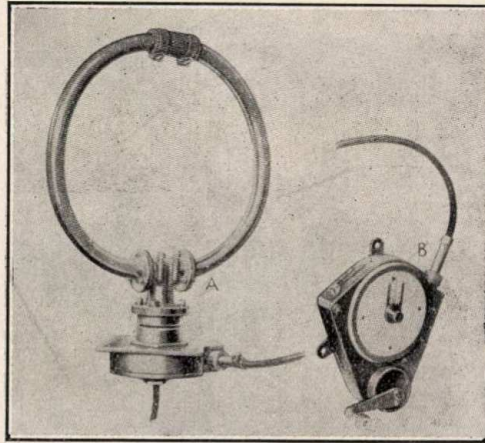
1. ábra: „Ju. 52. típusú utasszállító repülőgép műszerei és rádió berendezése.”
(Junkers felvétel.)

rádió állomás” veszi. A vidéki állomások észleléseiből szerkesztik meg az időjárás országos változását és várható kialakulását. A külföldről vett jelentések az egész kontinensre szolgáltatnak adatokat és így érhető el, hogy a pilóta indulás előtt az úgynevezett időlapon az egész útvonalra megkapja a várható időjárás helyzeteket nevezetesen: felhőmagasságot, esetleges viharzóna helyét, jegesedési veszélyre vonatkozó adatokat, magassági szél adatait és ezeknek várható változását. A repülés meteorológusai naponta többször is végeznek magassági repüléseket, hogy prognózisuk a felsőbb légrétegek állapotának ismeretével biztosabbá válják a levegőben is.

4. A pilóta navigációs műszerei és a repülőgép rádió berendezése.

Mielőtt rátérnék az iránymérő állomások és a vakrepülés eszközeinek ismertetésére, a tisztább áttekinthetőség érdekében, rövid leírást adok a modern utasszállító repülőgép navigációs műszereiről és rádióberendezéséről.

Működési elv alapján három csoportra osztjuk a navigációs műszereket: mágneses, barometrikus és pörgetyüs műszerekre. Mágneses elven működik a pilóta legfontosabb műszere, az iránytű. A repülőgép két mágneses iránytűvel is fel van szerelve. Az egyik közvetlen leolvasású, a másik a gép törzsében van elhelyezve és leolvasása távvezérléssel történik. Az iránytűk tájékoztatják a pilótát, hogy gépének milyen az iránya a mágneses észak-déli vonalhoz viszonyítva. Barometrikus műszerek: a finom és durva (nagy méréshatárú) magasságmérő, a sebességmérő és a varióméter, mely a re-

2/a. ábra: „Keretantenna repülőgéphez.” (Marconi felvétel.)

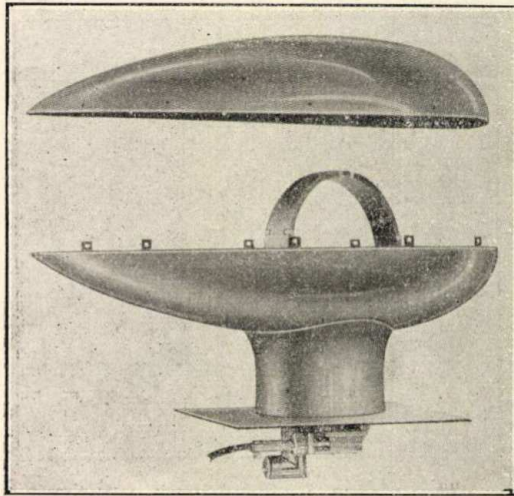
pülőgép emelkedésének, illetőleg süllyedésének sebességét adja meg m/mp-ben. Pörgetyüs műszerek: a mesterségs horizont, az elfordulás-mutató és a pörgetyüs iránytű, mely igen pontos műszer és főelőnye a mágneses iránytűvel szemben, hogy észak-déli irányú repülésnél is pontosan követi az irányváltozást, míg a mágneses iránytű „lusta”. Mint látjuk, még mai napig is megoldatlan probléma a talajhoz viszonyított relatív magasságmérő, melynek főleg hegyek felett való repülésnél és a vakleszállásnál lenne nagy szerepe. A másik hiányzó műszer az abszolút sebességmérő. Egy utasforgalmi Ju 52 típusú repülőgép műszertábláját mutatom be az 1. ábrán.

A földdel való rádió összeköttetés céljaira minden utasgépen találunk középhullámú adó- és vevőberendezést, jobban felszerelt gépeken nagytávolságú összeköttetésekre rövidhullámút is, továbbá az iránymérő, illetve az irányrepülő berendezést. Ez utóbbiról a vakrepüléssel foglalkozó cikkemben fogok írni. Az 1. ábra közepén lent látjuk az adó- és vevőkészüléket s jobbra az iránymérő tárcsát. A repülőgép kis távolságokon, a gép tetején a szárnyától a farkáig kifeszített, fix antennával nagy távolságokra a ve-

zető ülésből leereszthető és behúzható uszályantennával, dolgozik. Az iránymérő keret többnyire a gép törzsén fent nyer elhelyezést. A 2/a ábra egyszerű, a b ábra pedig egy áramvonalas burokba épített keretet mutat be. A repülőgép egyéb rádió felszerelését egyelőre nem ismertetem.

5. Az iránymérő állomás.

A forgalmi repülőtér lelke az iránymérő állomás, amely a forgalmi rendőr szerepét tölti be a levegőben. A repülőgép a felszállás pillanatától a leszállásig rádió útján összeköttetésben áll az iránymérő állomással, utasításainak mindenkor köteles eleget tenni. Jó időben a pilóta könnyű helyzetben van, az útvonalat tökéletesen ismeri, tehát nincs szüksége földi irányításra. Más a helyzet rossz időjárási viszonyok között. A pilóta vakon,

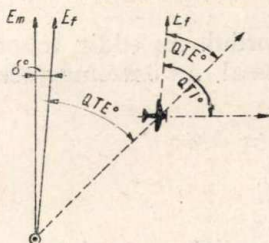

2/b. ábra: „Áramvonalas burokkal körülvevett repülőgép keretantenna.”
(Marconi felvétel.)

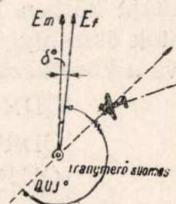
műszerei segítségével repül, a földből nem lát semmit, vagy csak néha-néha egy keveset, ami még talán veszélyesebb, mintha semmit sem látna, mert könnyen félreismerheti a látott tájat. Ilyenkor az egyetlen biztos pont, amire támaszkodhat és ahonnan útbaigazítást nyerhet, az iránymérő állomás, vagy röviden gonió.

Bármilyen is az időjárás, a repülőgép indulás után jelentkezik az iránymérő állomásnak, hogy mikor indult és hová repül. Rádióval való összeköttetését a gép egész útja alatt köteles megtartani és annak megszakítására csak az iránymérő állomástól kaphat engedélyt. Iránymérő állomás alatt mindig a biztonsági körzet vezető iránymérő állomását értem. Magyarország a polgári repülésbiztosítás szempontjából egy körzet, a vezető állomás a budaörsi, a segédállomások szerepét a nyár végén a most létesülő kassai és pápai iránymérő állomások veszik át. A segédállomások feladatáról később fogok írni A

közbevető magyarázat után térjünk vissza az úton lévő repülőgéphez. A gép repülés közben köteles betartani a nemzetközi repülőút vonalakat s az azon megjelölt fontosabb pontok (rendszerint városok) fölött elrepülve köteles minden kérés nélkül közölni azt a vezető iránymérő állomással. A vezetőállomás a repülőgépek útjáról pontos grafikont vezet, az egyes gépeket jelző vonalakat a gép indulásakor előre behúzza. Ehhez a munkához ismerni kell a gép utazó sebességét, ami típusonként más és más, ezenkívül a magassági szélre vonatkozó adatokat. Ezeknek ismeretében az iránymérő állomás vezetője a háromszögoldó tárcsa segítségével kiszámítja a gép valószínű leszállási időpontját és így a grafikont előre berajzolja. Ennek a grafikus menetrendnek főleg rossz látási viszonyok mellett van nagy jelentősége, ugyanis az iránymérő állomás előre megállapítja, hogy nem keresztezi-e két gép egymás útját, vagyis nincs-e összeütközési veszély, amire a gépeket figyelmezteti és különböző magasságban repülteti. A másik fontos feladat rossz idő esetén a közel egyidőben érkező gépek leszállítása, ehhez már jóval az érkezés előtt meg kell adni a gépeknek a leszállási sorszámot. Egyenlő értékű gépeknél a leszállási sorrend megállapítása a grafikus me-

3. ábra: „QTE szögmeghatározás.”

4. ábra: „QUJ szögmeghatározás.”

netrend alapján történik. Erről a kérdésről következő cikkemben még bővebben fogok írni.

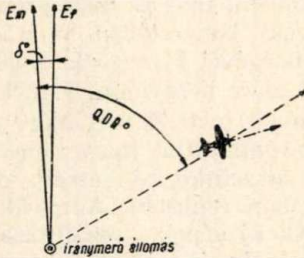
A következőkben rátérek az iránymeghatározási feladatokra. Felhőben, illetve felhő felett való repülés esetében az iránymérő állomás a gép kérésére, sőt a repülés biztosításának érdekében anélkül is, rádió irányméréssel meghatározza a repülőgép irányát, illetve a segédállomások segítségével, keresztméréssel a repülőgép pontos földrajzi helyét. A leggyakrabban használt mérések a QTE, QDM és QTF ritkábban használjuk a QDR és a QUJ szögmeghatározásokat. Az egyes mérések jelentése és kiértékelése a következő:

a) QTE = az a földrajzi irány, melyben az iránymérő a gépet méri (lásd 3. ábra). Az ábrába beerajzoltam a repülőgép tengelye és a földrajzi meridián által meghatározott szöget is, mert a repülőgép a legritkább esetben van abban a helyzetben, melyben ez a két szög azonos, ugyanis ennél a mérésnél a pilóta éppen arra kíváncsi, hogy helyes irányba repül-e az állomástól;

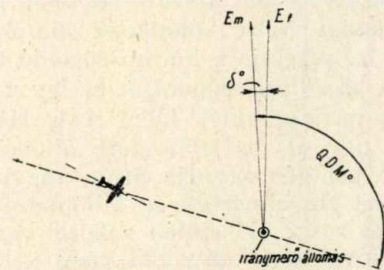
b) QUJ = az a földrajzi irány, melyben a gép szélcsendes időben tartva, az iránymérőhöz jut (lásd 4. ábra).

c) QDR = az a mágneses irány, melyben a repülőgép az iránymérőtől fekszik (lásd 5. ábra). Azt a szöget, mellyel a földrajzi északi irány a mágneses északi iránytól különbözik, a deklináció szögének hívjuk, amely mint tudjuk, helyenkint és évenként változik.

d) QDM = az a mágneses irány, melyet a repülőgép betartva az iránymérő állomást eléri (lásd 6. ábra). Ez az a szögmérés, mely az iránymérő

5. ábra: „QDR szögmeghatározás.”

6. ábra: „QDM szögmeghatározás.”

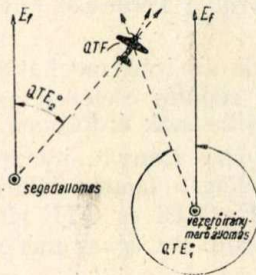
távírásh munkája közben leggyakrabban előfordul. Az eddig felsorolt szögmérési feladatok összefüggésben állnak egymással. Az összefüggések a QTE-hez viszonyítva a következők:

$$QDM^0 = QTE^0 \pm 180^\circ - / \pm \delta / ^0 /$$

$$QDR^0 = QTE^0 - / \pm \delta / ^0 /$$

$$QUJ^0 = QTE^0 \pm 180^\circ$$

e) QTF = az iránymérő állomás keresztmérése szerint a repülőgép földrajzi helye a mérés pillanatában (lásd 7. ábra). Ez a mérés a következőképpen folyik le: a vezető állomás felszólítja a segédállomásokat, hogy XYZ

7. ábra: „Helymeghatározás keresztméréssel.”

jelű gépnek határozzák meg a QTE-jét, ezután a gépet felszólítja a mérési jelek adására (QTG) és a jelek segítségével ő maga is beméri a gépet. Két vagy több segédállomás mérése esetén a QTE vonalak metszésével hibaháromszöget kap, amiből kiértékeli a repülőgép helyét, annak figyelembevételével, hogy a hegyes és tompaszögű metszések kevésbé pontosak. Egy helymeghatározást közlő távirat pl. a következő:

„1435 QTF 15 km NNE Komárom“ jelentése: a repülőgép 14 óra 35 perckor Komáromtól északészaknyugatra 15 km-re tartózkodott. A repülőgépek irányításánál, ha nem fontos a fokok szerinti pontos iránymegadás, a 16 részre osztott égtáj meghatározást használjuk.

A repülőgép, mikor már elérte a repülőtér környékét (ezalatt a repülőgép nagy sebessége miatt nagyobb távolságot értek) és leszállásra készül látás mellett, az iránymérő állomástól kéri a leszállási irányt a QFU-t. A repülőgépek ugyanis mindig a leszállójel által meghatározott irányból kötelesek leszállani, illetve felszállni, az esetleges összeütközés elkerülése végett. A leszállójel mindig úgy van elhelyezve, hogy a gép széllel szemben a legközelebbi akadálymentes irányból szállhasson le. A QFU ezt az irányt jelenti. A QFU függ az uralkodó talajszél irányától, tehát igen sokszor változik. A QFU-t a szolgálatot teljesítő csendőr, illetve repülőtéri altiszt határozza meg. Arra a célra, hogy a QFU változása, mely a jelenlegi megoldás mellett rossz esetben 15 percig is eltarthat, mert a leszálló jelet gyalog viszik egyik helyről a másikra, gyorsan megtörténhessen, új megoldás készül. A leszálló jelnél szolgálatot teljesítő személyzet a gyors helyváltoztatás céljára egy piros-fehérre festett Topolinó-t kap, melyet 5 m hullámhosszú ultrarövid adó-vevő berendezéssel szerelünk fel, a másik berendezést az iránymérő állomásra szereljük fel. A jövőben tehát az iránymérő állomás rádión keresztül állandó összeköttetésben lesz a leszállójellel és így a hibás QFU-ból származó rossz és veszélyes fel- és leszállásokat elkerülhetjük.

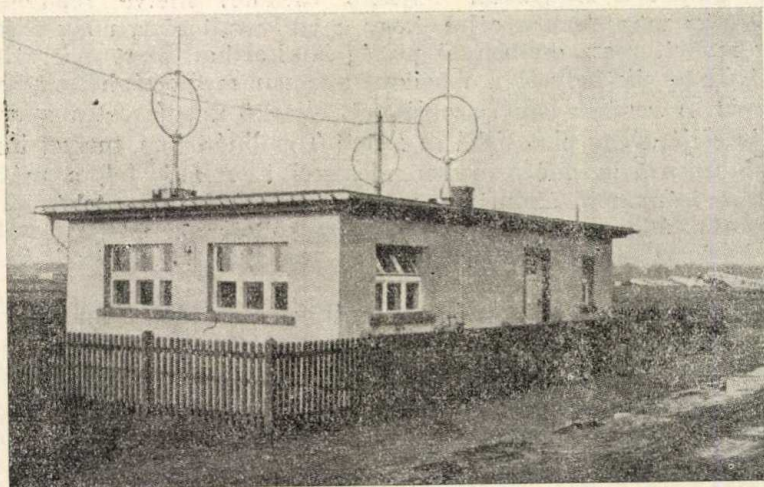
Mielőtt rátérnék az iránymérő állomások műszaki berendezésének tárgyalására, röviden írok arról, hogy mi mindent követelünk meg a jó iránymérő távirásztól. Mondanom sem kell talán, hogy a legelső képesség: Morse adásban és vételben kifogástalan legyen, mert sokszor négy-öt állomás közül kell kihámozni a kívánt adót, a 900 méteres hullámáv nyáron tele van légköri zavarokkal, a repülőgép távirások adása, tekintettel a repülőgép rázására, egyáltalán nem hasonlítható össze a pontos gépadással. Második követelmény a higgadt, tiszta ítélőképesség és a helyzet gyors felismerése. A harmadik fontos tulajdonság, hogy ha hibázott, ami tekintettel arra, hogy a távirász sem gép, ismerje be és javítsa ki hibáját, mert munkájától emberéletek függenek.

Tájékoztatóul közlöm, hogy egy iránymeghatározás kb. 15–20 másodpercet, egy helymeghatározás pedig, távbeszélő összeköttetés nélkül, kb. 1.5 percet vesz igénybe.

A következőkben áttérek az iránymérő állomások műszaki berendezéseinek a tárgyalására, kiemelve azokat a követelményeket, amelyeket az iránymérő szolgálat jó ellátása megkíván. A berendezések különleges rádiós vonatkozásaival nem kívánok bővebben foglalkozni, erről egy külön cikkben szeretnék beszámolni.

Az iránymérő állomások berendezésénél megkülönböztetünk fő- és segédállomást. A segédállomások munkája jóval kevesebb, céljuk leginkább a keresztbemérések végzése. A legtöbb iránymérő állomás, kivéve a különleges, a nagytávolságú pontos mérésekre szolgáló állomást, a repülőtér közelében van elhelyezve, hogy a repülőgépek rossz időben való leszállításánál

felhasználhassák. E miatt alacsony építésűek, mint a 6. ábrán példaképen bemutatott iránymérő is. Főállomáson feltétlenül találunk két iránymérő vevőkészüléket, az egyik a repülőgépek távoli irányítására szolgál, a másik a közeli bevezetésre. Nagyforgalmú állomásokon külön iránymérő készüléket tartanak üzemben a közeledő és a távolodó gépek számára. Minden egyes iránymérő készülékhez tartozik egy irányítatlan antennával ellátott körzetvevő készülék a figyelés és a nem iránymeghatározási feladatok (levezetés) ellátására. Ez utóbbi készüléktől megkívánjuk, hogy széles sávon is vegyenek, de képesek legyenek egy adó szelektív vételére is, tehát előnyösek a változtatható sáv szélességű szuper vevőkészülékek. Az újabb irányvevő készülékek nagyrészt úgy épülnek, hogy a figyelésre és iránymérésre átkapcsoló segítségével egyaránt alkalmasak. Minden vevő munkahelyhez

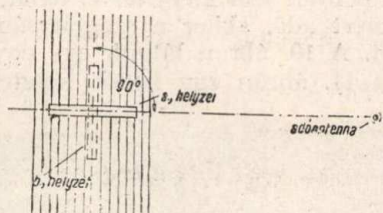

8. ábra: „Repülőtéri iránymérő állomás szokásos kivitelben.” (Telefunken felvétel.)

tartozik egy adó is: a távoli irányításhoz 1—1.5 kw teljesítményű, a közel bevezetéshez 100—200 W teljesítményű. A már előbb említett adókkal együtt ezek is egy központi, a repülőtértől 5—15 km távolságra fekvő adóállomáson vannak elhelyezve, üzembehelyezésük és leállításuk távindító berendezéssel történik, billentyűzésüket a vevőmunkahelyről végzik. Korszerű iránymérő állomás fel van szerelve helyi (repülőtér, adóállomás, ködszálló berendezés) és a segédállomásokkal való gyors összeköttetés céljából, interurbán távbeszélő összeköttetésekkel. Az iránymérő állomáson találjuk még az ultrarövid ködszálló berendezés indító és visszajelentő berendezését.

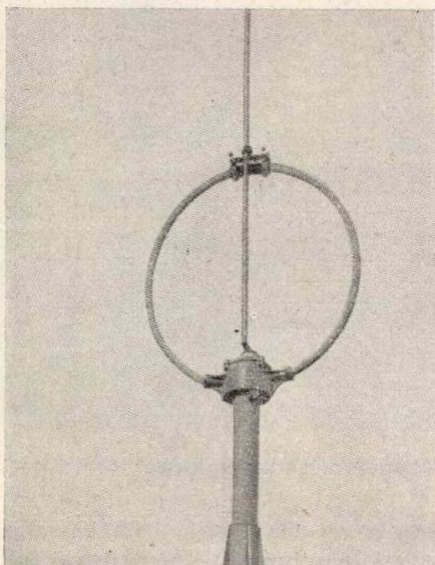
A segédiránymérő állomások felszerelése jóval egyszerűbb. Itt csak egy munkahelyet találunk. Felszerelése: irány- és körzetvevő, kisebb teljesítményű adó közvetlen összeköttetés a főállomással.

A leggyakoribb és még ma leggyakrabban használt keretantennás iránymérő készülékek azon az elven működnek, hogy a mérni kívánt állomás, jelen esetben a repülőgép, adóantennája által létrehozott elektromágneses tér mágneses erővonalai a keretet milyen számban metszik. Mint a 9. ábrán látható.

9. ábra. „A keretantennával való iránymeghatározás elve.”

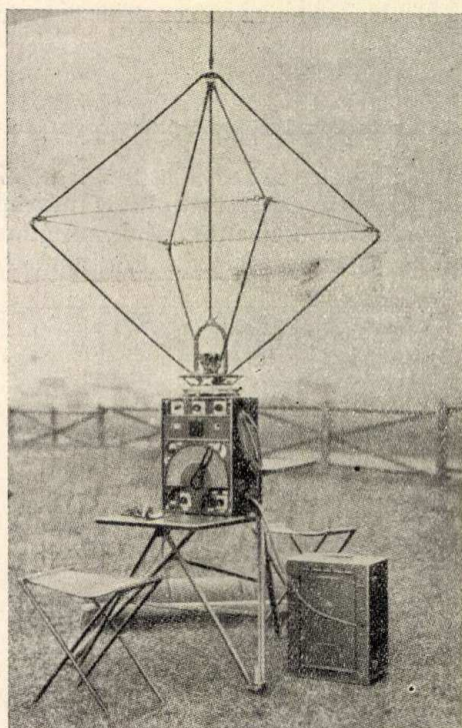
rából világosan látható a keretet akkor metszi a legtöbb erővonal, ha az az adóantenna felé mutat. Ebben az esetben tehát maximumot észlelünk (a. helyzet). Ha most a keretet 90°-kal elforgatjuk, az állomás eltűnik a vevőkészülék fejhallgatójából (b. helyzet), ez a minimum helyzet. Iránymérés-

10. ábra: „Egyszerű keretantenna a segédantennával.” (Telefunken felvétel.)

nél mindig a minimum helyzetet keressük, mert ezt sokkal könnyebb pontosan meghatározni. Egyedül a keretantennával azonban nem tudunk még szöveget meghatározni, mert a minimum meghatározása még nem ad útbaigazítást arra nézve, hogy az adóállomás melyik oldalon van. Ennek meghatározására szolgál egy irányítatlan segédantenna. Az oldalmeghatározáshoz a minimum meghatározása után közel maximum helyzetbe forgatjuk

a keretet és a segédantenna tekercsét + illetve — értelemben a keretantenna tekercséhez kapcsoljuk. Amelyik esetben a vétel erősebb, azon az oldalon van a mért állomás. Ez az oldalmeghatározás színjelzés segítségével történik. Ugyanis a szögolvasó tárcsa és a segédantenna kapcsolója is sárga, illetve kék színű ponttal van megjelölve, tehát, ha pl. a kapcsoló kék állásánál gyengébb a mért adó, akkor a szögtárcsán is a kék oldalon olvassuk le a minimumot. A 10. ábrán látunk egy egyszerű keretantennát a segédantennával, míg a 11. ábrán egy kettős keretet, ennek előnye, hogy

11. ábra: „Kettős keretantenna segédantennával” (Telefunken felvétel.) Telefunken

az oldalmeghatározáshoz a keretet nem kell 90° -kal elforgatni, hanem a mérőkeretről a segédkeretre kapcsolunk át. Forgó keret helyett használnak állókeretet is, itt tehát nem a keretet forgatjuk el, hanem csak a kerettel összeköttetésben lévő tekercsrendszert.

A keretes iránymérő készülékek csak abban az esetben működnek kifogástalanul, ha a keret csak vertikálisan polarizált hullámokat vesz, minden más esetben a mérések megbízhatatlanok. Az egyik ilyen hiba az antenna hatás, ezt a repülőgép uszályantennájának ferde helyzete okozza, a másik az „éjjeli hatás”, ez akkor jelentkezik, ha a térsugárzás intenzitása összemérhető a felületi sugárzásával, ekkor a keret a különböző úton ér-

kező térhullámokat is veszi, ezért a minimum nagyon kiszélesedik, sőt esetleg eltűnik, több helyen is jelentkezik és vándorol.

Az éjjeli hatás kiküszöbölésére szolgál az „impuls” berendezés.

Az impuls berendezés lényege egy katdsugároszillográf. A repülőgép adója fel van szerelve az impuls jelek adásához szükséges berendezéssel, mely lehetővé teszi, hogy az adó kb. egy négyezred mp-es impulzusokat sugározzon kb. 300 Hz-es ütemű megszakításokkal. A mérés úgy történik, hogy a keret által vett hullámokat a vevőből a sugárkatódcsőre vezetjük, ahol a szinkronizálás beállítása után a 12/a. ábrán látható képet kapjuk az oszillográf ernyőjén. A baloldali kiugrás felületi hullámból származó jel, míg az ettől jobbra levők a különböző úton, tehát késéssel érkező jelek. A keretet most addig forgatjuk, míg a baloldali kép eltűnik (12/b. ábra), s ekkor

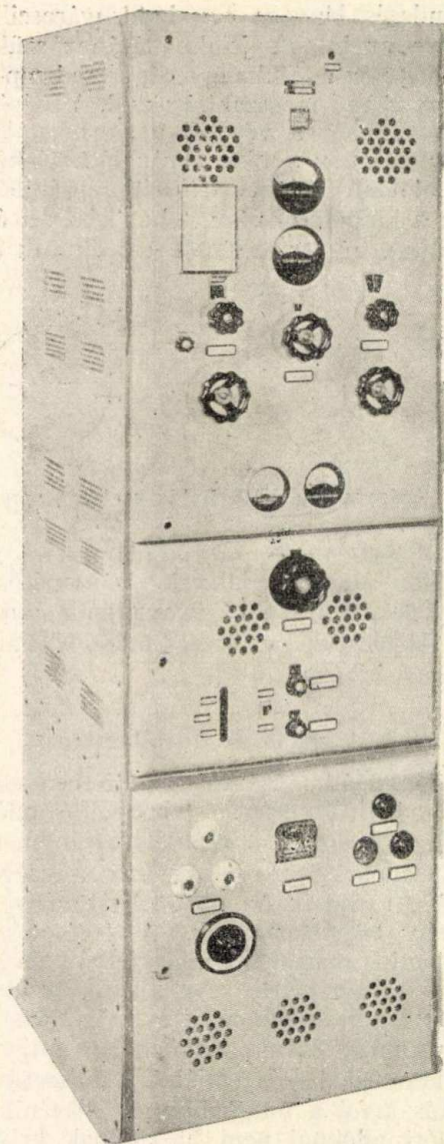
12/a. és b. ábrák. „Íránymérés éjjeli hatás esetén „impuls” rendszerrel..

a keret minimum helyzetben áll. Az Impuls mérési mód röviden el fog tűnni a használatból az Adcock-rendszerű iránymérők elterjedésével. Az Adcock-rendszer lényege az, hogy négy vertikális antennát használ horizontális kompenzáló földelésekkel és ezzel kiküszöböli az antennahatásból és éjjeli hatásból származó hibákat.

6. A repülőtér adóállomása.

A repülőtéri rádió adóállomása sok tekintetben eltér a hatalmas hírszóró vagy egy ország táviróforgalmát lebonyolító adóállomástól. Mint az előbbiekből láthatjuk, egy korszerű repülőtér iránymérő, üzemközponti és időjelző szolgálata az adók egész seregét teszi szükségessé, korszerű adóállomáson találunk 8—10 adót is. Az adók teljesítménye 0.2—1.5 KW-ig terjed, tehát kis és közép teljesítményűek. A legfontosabb követelmény az üzembiztonság, mert egy üzemzavar emberéletbe kerülhet, az anyagi kár pedig középszerű utasszállító gépet véve alapul, meghaladja az egymillió pengőt is. Ezért fontos az üzembiztonság és az esetleges hiba gyors elhárítása. Fontos, hogy megfelelő számú tartalék adó álljon rendelkezésre. Az adók, a gyors üzemkésztség elérése céljából, rendszerint távindítással vannak ellátva, az indítás arról a munkahelyről történik, ahonnan az adót billentyűzik. Repülőtéri adóknál nem használnak kristály vezérlést, vagy csak különleges esetben, ha az adó csak egy célt szolgál. Az üzembiztonság emelésére feltétlenül találunk minden repülőtéri adóállomáson megfelelően méretezett tartalék áramforrást, ez a biztonság alapja. A 13. ábrán bemutatott egy kis, 200 W teljesítményű, a 14. ábrán pedig egy 1.5 KW-os adót.

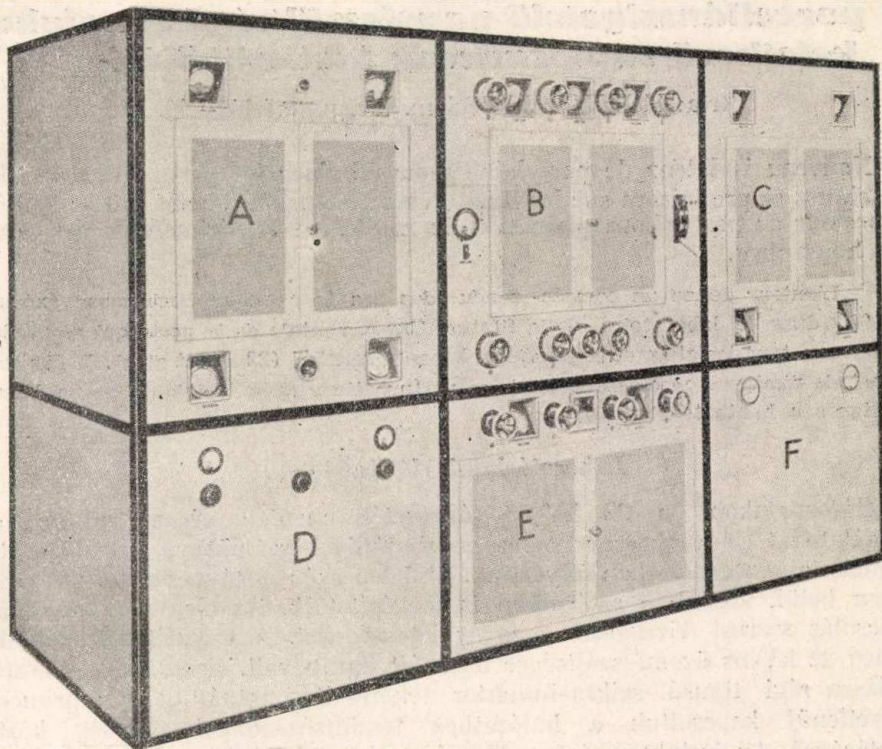
Az antennák elhelyezése tekintettel az adók nagy számára, a hullámhossz változtathatóságára, különösen rövidhullámú adóknál nem könnyű probléma és sok megfontolást kíván.

13. ábra: „200 wattos középhullámú adó.” (Telefunken felvétel.)

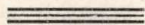
Tekintettel az öngerjesztésű adókra, feltétlen szükséges, hogy az adóállomás hullámmérővel is fel legyen szerelve.

Ismertetésemben készakarva nem tértem ki azokra a berendezésekre, melyek lehetővé teszik a pilótának, hogy látás nélkül, csak a rádió és mű-

14. ábra: „1,5 kilowattos középhullámú adó.” (Marconi felvétel.)

szerei segítségével repüljön. Ezekről, a „vakrepülés“-sel kapcsolatos különleges berendezésekről, melyek a rádió adta összes lehetőségeket felhasználják, következő cikkemben szeretnék beszámolni.

Új porcellánszigetelő nagyfeszültségű vonalakon keletkező rádiózavarok kiküszöbölésére.*)

Írta: MOLNÁR JÁNOS m. kir. postafelügyelő.

Nouveau isolateur de porcelaine pour éliminer les perturbations radio-électriques se produisant sur les lignes à haute tension. Par M. János Molnár, Inspecteur de poste. Communication de la Station Expérimentale des postes roy. hongroises.

L'auteur donne un compte-rendu des ses travaux de recherches exécutés en 1932 dans le laboratoire de la Station Expérimentale de la poste qui résultaient un nouveau type-isolateur de courant fort à haute tension (22 Kw et plus). Ce dispositif permet de diminuer considérablement les perturbations radioélectriques se produisant sur lignes à haute tension.

Laboratóriumi előkészületek.

Sárospatakon a 22 kV-os távvezeték mentén végzett rádiózavar-vizsgálatokat (lásd Magyar Posta ezévi júniusi számát) a posta kísérleti állomás laboratóriumában folytattuk. Első lépésként a távvezetékét utánoztuk házon belül, később a szabadban is megépítettük. Az első ábrában vázolt kapcsolás szerint vizsgáltuk a zavar jelenségeket. A vizsgált szigetelő HD típusú 22 kV-os üzemfeszültségre használt darab volt. Feszültség-transzformálásra régi típusú szikra-induktor tekereseit használtuk fel; primerjét közvetlenül kapcsoltuk a hálózathoz feszültség-adagoló egység közbeiktatásával. Az induktor elsőrendű szigetelése lehetővé tette, hogy egészen 100 kV-ig fokozhattuk a feszültséget. Vizsgálataink céljára egyébként is sokkal megfelelőbb volt, mint egy zárt vasmagú transzformátor, mert — mint erősen szórt mezejű transzformátornak — aránylag kicsiny volt rövidzárási árama.

A kísérleteket a szokatlanul nagy feszültségre, továbbá a rendelkezésre álló aránylag kis helyre való tekintettel, nagy körültekintéssel végeztük. A kísérletező egyén a biztonság kérdését a maga részéről igen egyszerűen oldotta meg: a már említett, korlátozott áramerősségre való figyelemmel egyszerűen vörösréz-szitaszövetből készült csuklyás mackóruhába öltözött (Faraday-kalicka.) Ez a megoldás nemcsak gondtalan mozgást biztosított, hanem azt is megengedte, hogy a felmerült jelenségeket közvetlen közletről lehessen megfigyelni. Ez a lehetőség a későbbiek folyamán hasznosnak bizonyult.

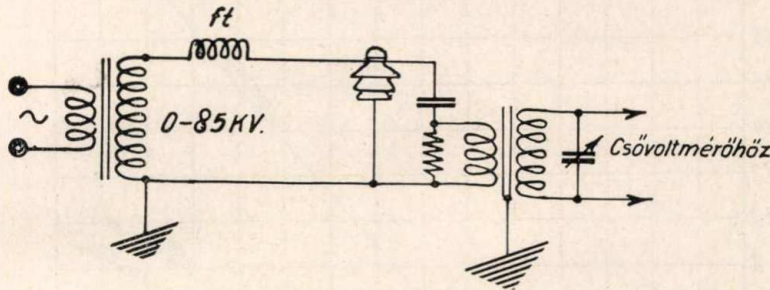
A zavarerősségnek egyelőre füllel történő durva indikálására a közelben egy műsorvevő rádiókészüléket állítottunk fel, ugyanazt, mint amelyikkel Sárospatakon is dolgoztunk.

*) A m. kir. posta kísérleti állomásának közleménye.

A zavarok jellemző és már beidegződött hangja a legelső bekapcsoláskor jelentkezett: a kísérleti összeállítás tehát helyes volt. Egyelőre a zavar okát nem lehetett felfedezni, azt azonban kísérleti alapon kizártuk, hogy a transzformátor vagy mérővezeték egyes pontjain jelentkező korona-jelenség zavarjon: a porcellán-szigetelő eltávolításával a legnagyobb erősítés mellett sem kaptunk zavaró feszültséget. Ennél a kísérletnél azonban már fémhálóval árnyékolt ketrecben kellett a vizsgálatokat folytatni, hogy egyéb külső, erősáramú zavarok be ne csússzanak.

A zavar okát kétségtelenül a szigetelőn, vagy a szigetelőben kellett keresni.

Következő lépésünk annak megvizsgálása volt, hogy feszültség-növekedés vagy csökkenés miképp befolyásolja a zavarnívó nagyságát. A feszültség durva szabályozásakor már fülrel is meg lehetett állapítani, hogy a zavar a feszültséggel együtt növekedett; a vázolt összeállítás mellett körülbelül 5 kV

1. ábra.

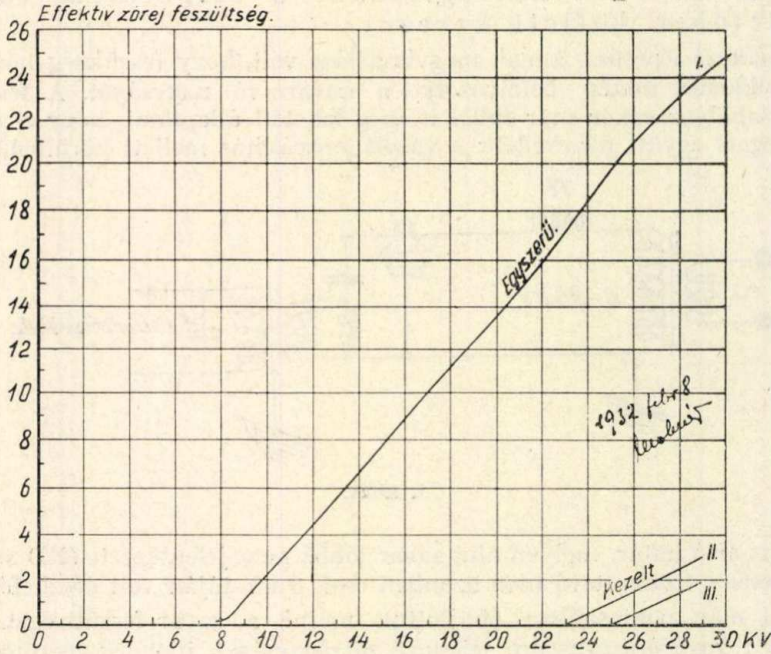
volt az az alsó határ, melyen alul zavar többé nem jelentkezett (HD szigetelő típus esetén). Számottevő nívó azonban csak 8 kV táján volt érezhető.

Most már pontosabban óhajtottuk mérni a zavar-feszültséget. Előbb azonban a zavarófeszültségre jellemző mérőegységet, illetőleg mérőmódszert kellett kidolgozni, mivel az abban az időben (1932-ben) még nem volt meg, sőt bizonyos vonatkozásban még ma sincs meg. A zavarófeszültség összehasonlítását úgy nagy-, mint kisfrekvenciás oldalon végezhetjük, azonban mindkét esetben több bizonytalanság érezhető. Ha ugyanis az effektív középértéket választjuk mérőalapul, akkor a hegyes csúcsok — már a fül érzéketlen indikálása szerint is — végeredményben nagyságrendbeli változást okozhatnak; ha pedig csúcsheszültségeket vizsgálunk, akkor a tartós változások okoznak jelentős hibát a számításban. Ezenkívül az sem volt eldöntve az irodalomban, hogy a frekvenciaspektum eloszlása milyen befolyással van a szubjektív zavarérzékelésre. Barkhausen összehasonlító módszere éppen a vizsgált zavarok esetében nem adott kielégítő eredményt. Hogy a nehézségeket áthidaljuk, ezért az effektív középérték alapulvétele mellett az algebrai középérték melléállítását is jónak láttuk, ezenkívül még a fül szubjektív ellenőrzését is segítségül hívtuk. E kettős óvatosság létjogosultsága

később igazolódott is különböző jellegű zavarok gyors változásainál. Tanulság kedvéért az 1. ábrában vázolt módon a nagyfrekvenciás oldalon is végeztünk méréseket.

Mérések.

A zavarnívó mérése, tekintettel arra, hogy rádió előfizetők panaszainak orvoslásáról volt szó, egy átlagos rádiókészülék adatainak figyelembevételével történt. Az átvitt hangfrekvenciás sáv gyakorlatilag 50—3000 Hz közé esett. Méréseket végeztünk abban az irányban is, hogy a zavar milyen hang-

2. ábra.

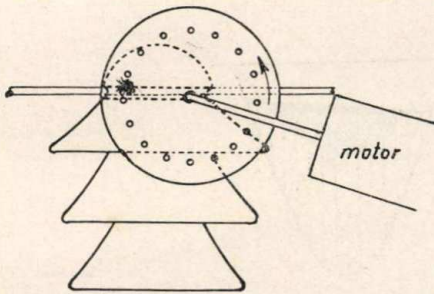
frekvenciás komponensekre bontható: a 20.000 Hz-ig vizsgált sávban kisebb ingadozásokkal a zavarófeszültség egyenletes eloszlását tapasztaltuk.

A nagyfrekvenciás sávot is végigszondáztuk és a vevőkészülék erősítési hitelesítésének figyelembevételével (ez 1932-ben még külön feladat volt) azt találtuk, hogy a 200 és 2000 méteres hullámtartományban mindössze 0.5 néper eltérés mutatkozott a maximum és minimum között. Ez az eredmény arra mutatott, hogy tiszta lökési jelenséggel és nem definiált nagyfrekvenciás áramokkal állunk szemben. Ez a helyzet azonban csak akkor áll fenn, ha a vonal saját karakterisztikus ellenállásával van lezárva. Külső méréseink során találtunk hasonló helyzetet (Parád—Mátravonal), de találtunk reflexiós vonalat is (Sárospatak), amikor is több mint tízszeres amplitúdó ingadozásokat is észleltünk egyes hullámokon és helyeken.

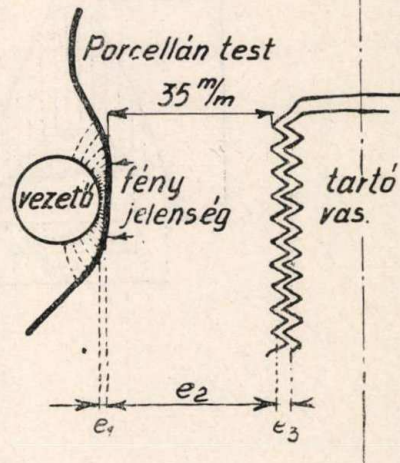
Mérőberendezésünket fenti elvek szerint felállítva megmértük a zavar-nívó növekedését a feszültség függvényében. Az eredményt a 2. ábra I. vonala mutatja. A vevő erősítése úgy volt beállítva, hogy a zavar 8 kV-nál kezd mérőnívót adni; a zavarnívó az üzemszültséggel nagyjából egyenes arányban növekszik egy bizonyos határig.

A zavar okának megállapítása.

Már mérések közben az üzemi (22 kV) feszültség értékéhez való közeledéskor erős sístergő hang volt hallható a szigetelő felől. A mérőszobát teljesen elsötétítve, villódzó szikrák egybeolvadó sorozata vált láthatóvá a szigetelő nyakán, ott, ahol a vezeték a porcellánnal érintkezett (szikragallér).

3. ábra.

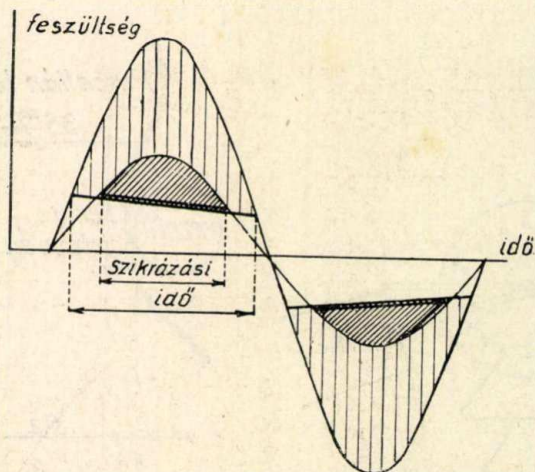
4. ábra.

Sztroboszkopikus eljárással kis szinkrón forgókerék segítségével (lásd 3. ábra) egyetlen pont viselkedését sikerült megfigyelni: nagyító lencsén át nézve, szabályszerű, de térbelileg ingadozó ionizációs jelenséget lehetett analizálni. A kis sztroboszkóp segítségével azután több kísérleti elrendezést állítva össze, képet tudtunk alkotni az apróbb szikrák keletkezéséről és viselkedéséről. A helyzetet a 4. ábrában vázoljuk: a nagyfeszültségű vezeték jól-rosszul érintkezik a porcellán-szigetelő oldalával, közte és a porcellán test között még szoros érintkezés esetén is légrés van (az elektromos tér figyelembevételével ekvivalens légrésről beszélhetünk). Ugyanez a helyzet a szigetelő belsejében a tartóvas érintkezési felületén. Meg kell jegyezni, hogy az ábra takarékoság szempontból a porcellán vastagság méretében torzított.

Az üzemi feszültség $E/22 \text{ kV}$ úlmódon potencióméterszerűen megoszlik a két légrés és a porcellántest arányában, tehát

$$E = e_1 + e_2 + e_3$$

Természetesen figyelembe kell venni a porcellának aránylag nagy dielektromos állandóját is, úgy, hogy a geometriai mérethez várt értéknél jóval kisebb feszültség jut a porcellánra. A vázolt helyzet érthetővé teszi a szikrák keletkezését. Ha ugyanis a légrésre jutó feszültség elegendő az ott levő levegőréteg ionizálására, alkork a folyton változó feszültség folytán állandóan eltűnő-megújuló ionizációs szakasszal van dolgunk; ennek lökései által okozott zavarjelenség már abban az időben (1932) is eléggé ismert volt. A kis szikráknak tehát egyformán kellett jelentkezni a szigetelő külső nyakán és a belső mélyedésben. Erre a belső felületre is kiterjedt figyelmünk és előbbi feltevésünk valóban igazolódott, sőt a belső oldal zavar szempontjából még

5. ábra.

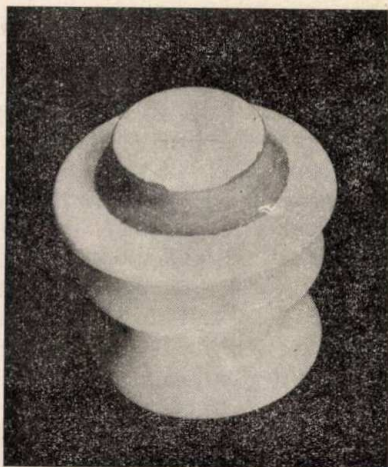
rosszabb volt, mint a külső, mert nagyobb légrés-távolsággal kellett számolni; a szokásos felerősítési mód — kőccal való kitérés — pedig még bonyolultabbá tette a helyzetet.

Most már érthetővé vált az, hogy miért volt erősebb a zavarnívó vas-, mint faoszlopokon: az utóbbi esetben ugyanis a potencióméter még egy osztzkodó tagot kapott a faoszlopban, tehát a légrésekre lényegesen kisebb feszültség jutott. A zavarnívónak a feszültséggel növekednie kellett, mert az ionizációs tér is kiterjedt feszültségnövekedéskor és a tér megjelenésének és eltűnésének ideje is meghosszabbodott. 5. ábránkban mutatjuk be a kisebb és nagyobb feszültség szikrázási idejét (vonalkázott rész). Itt figyelembe kell venni, hogy a nagyobb szikrázási idő, nagyobb területet is jelent, tehát lényegesen nagyobb áramerősségeket is. Hibás szigetelők, amelyekben hajszálrepedések vannak, nagyobb zavarnívót adnak (több az ionizációs csatorna), tehát a vázolt mérés a szigetelő jóságára is jellemző, egyik későbbi módosítása pedig egyszerű gyári, vagy üzemi diszkriminálást tesz lehetővé.

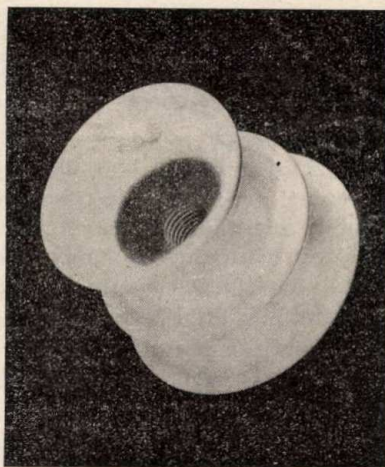
Zavarmentes szigetelő.

A zavar forrásának felismerése azonnal megadta az ellene való védekezés módját is: ez az ionizációs légrés megszüntetésében állott. Ennek egy egyszerű megoldása, a kísérleti szigetelőnek kis módosítása még a kísérlet délelőttjén megszületett. A szigetelő nyakát és tetejét egy régi Szvetics-kondenzátor staniol-lapjával, meleg paraffinos tapasztással beragasztottuk, úgy, hogy az alatta lévő légbuborékokat kézi simítással kihajtottuk. Hasonló kezelést kapott a belső csavarfelület is, mivel azonban ez az eljárás nehézkes volt, ehelyett rátértünk később az ezüsttel való becsapatásra.

A próbamérés teljes mértékben igazolta elgondolásunkat. A zavarnívó 3 néperrel csökkent (nem többel, mert mégis maradt vissza buborék). Még

6/a. ábra.

6/b. ábra.

egy pár darabot állítottunk elő házilag és sikerült a nyereséget tovább fokozni. (Lásd a 2. ábra II. és III. vonalát). Végso fokon több mint 5 néperes javulást értünk el és többre nem is volt szükség.

Most már joggal remélhettük, hogy üzemserű gyártás előmunkálatait elkezdhetjük. Epp ezért szabadalmi bejelentés után (1933) érintkezésbe léptünk az egyik budapesti porcellángyárral, hogy az üzemserű eljárás kidolgozását gyorsítsuk. Itt be kell vallanunk, hogy csalódás ért, mert egy-egy mintadarab elszállítása hónapokig tartott és gyártási eljárás kidolgozásában is teljesen magunkra voltunk maradva. Egy másik gyár közbelső segítségével sikerült mégis vagy 2 év múlva olyan darabokat előállítani, melyekkel külső hálózaton üzemalatti ellenőrző próbák elkezdését remélhettük. A szigetelőgyártás nehézsége ugyanis abban a követelményben jelentkezett, hogy a szigetelők bevonatának az időjárás (nyári forróság, fagy, eső) befolyását, a városi levegőben lévő kémiai anyagok folytáni korrozióját el kell bírnia,

továbbá mechanikus követelményeknek (az üzemvezeték dörzsölődik) is meg kell felelni. A mi általunk javasolt nagy fajlagos ellenállású máz vagy vezető fémbevonatnak elkészítését a porcellángyár nem tudta keresztülvinni s így a már kész szigetelőre utólagos eljárást kellett alkalmazni. Egy ilyen kész szigetelőt 6. ábrán lévő fénykép mutat be; a szigetelő belseje és nyaka kapott bevonatot.

Az új szigetelőt erősáram szempontjából is megvizsgáltuk. Megállapítottuk, hogy az átütési feszültség a kezelés révén nem csökkent, sőt bizonyos esetekben javult (megnehezült az ionizáció megindulása). Ezeket a vizsgálatokat általában 66 kV, egyes szigetelő darabokon 85 kV-tal végeztük. Találtunk az erősáramú üzemből egyéb jelenségeket is, melyeknek figyelembevételével a bevonatot módosítottuk, úgy, hogy végeredményben a kezelt szigetelő tartósságának növekedésére számíthattunk a nem kezelt szigetelőkkel szemben.

Most már csak az üzemi tartóssági és ellenőrző próba volt hátra. Ezeket a meglehetősen hosszadalmas vizsgálatokat a fővároshoz közelebb levő és hasonló panaszokat jelentő Eger-Gyöngyösvidéki Vill. R.-T. Gyöngyös városán átmenő 22 kV-os háromfázisú távvezetékén kezdtük el 1935-ben. A vizsgálatok szükségszerűen igen hosszú ideig tartottak, illetve a közbejött események miatt még a mai napig sem fejeződtek be. Ez alatt az idő alatt kellett többféle szigetelőnek tartóssági — téli-nyári — ellenőrzését megejteni, az esetleges fogyatékoságoktól megszabadulni. Egy esetleges korai, kevésbé óvatosan végzett végleges üzemi felszerelés nagy károkat okozott volna s az egész kutató munkát eredménytelenné tette volna. A vizsgálatok tartama alatt számos új jelenség és szempont merült fel, melyek a kitűzött cél és gazdaságosság szempontjából igen fontosak voltak. Ezekről a beszámoló egy későbbi cikk keretében történhetik meg.

Érdekes kérdések.

Questions intéressantes.

Pályázati eredmények.

Az 1940. évi 8. számban közölt 14. pályatétel a következő volt:

Van-e számbavehető elvi vagy gyakorlati akadálya annak, hogy az utalványt és csomagot házhozkézbesítő postamesteri hivatalok teljesen a kincstári postahivatalok módjára kezeljenek?

A beérkezett pályamunkák közül a szerkesztőbizottság az „Erdély 100” jeligéjű pályamunka szerzőjét, **dr. Csorba Ferenc m. kir. postatitkárt** (Budapesti postaigazgatóság) dicséretben részesítette.

*

Az 1940. évi 8. számban közölt 15. pályatétel a következő volt:

Végrehajtási uton lefoglalható-e a postaszállítók szállítási átalánya tekintettel arra, hogy az 1881:LX. t.-c. (Vht.) 52. §-a és a K. K. H. Ö. (600/1929. P. M. sz. rendelet) 57. §. 4. bekezdése foglalás alól csak a postamesterek szállítási átalányát mentesíti.

Öt pályamunka érkezett be. Ezek közül a „Mindent vissza” jeligéjű pályamunka szerkezeti összeállításával, jogi stílusával és helytálló okfejtésével jutalmazásra érdemesnek bizonyult. Ezért szerzője, **dr. Lengyel Ágoston, m. kir. II. o. postatiszt** (Budapesti postaigazgatóság) **50 pengő jutalomban** részesült.

A szerkesztőbizottság ezenkívül dicséretben részesítette a „Torda” jeligéjű pályamunka szerzőjét, **dr. Dancsák Gyula m. kir. postasegédtitkárt** (Postavezérigazgatóság 1. ü. o.) és az „Ildikó” jeligéjű pályamunka szerzőjét, **dr. Deák Ignác m. kir. postasegédtitkárt** (Debreceni postaigazgatóság).

*

Dr. Lengyel Ágoston m. kir. II. o. postatiszt díjnyertes pályamunkája:

A m. kir. posta közérdekű feladatot lát el. A postaszállítás ennek a közérdekű feladatnak szerves része.

A postaszállító a szállítási szerződésben szabályozott jogviszony alapján, az ú. n. szállítási átalány ellenében végzi a postaküldemények fuvarozását. Tevékenysége szervesen illeszkedik bele a m. kir. posta feladatkörébe.

Az 1881:LX. t.-c. (végrehajtási törvény = Vht.) 52. §-a szerint a többek között a postamesterek szállítási átalányai a végrehajtásnak nem tárgyai. A közadók kezeléséről szóló 1927. évi 600/P. M. számú Hivatalos Összeállítás (K. K. H. Ö.) 57. §. 4. bekezdése a postamesterek szállítási járandóságairól hasonló értelemben rendelkezik. Kérdés most már, hogy a postaszállítók szállítási átalánya a hivatkozott törvényes rendelkezések mellett végrehajtás alá vonható-e, illetve, hogy a törvényben a postames-

terek szállítási átalányára nézve biztosított mentesség a postaszállítókat megilleti-e? Az első esetben a hivatkozott rendelkezések a postamesternek személyes mentességet biztosítanak, az utóbbi esetben pedig a törvényes védelem a postaszállítás zavartalanságát, tehát a m. kir. posta közérdekű tevékenységének ellátását biztosítaná.

1881-ben, a végrehajtási törvény alkotásakor a postaszállítást részben a postahivatali teendők ellátására is kinevezett postamesternek, részben kifejezetten csak a postaszállítás ellátására kinevezett ú. n. szállító postamesternek végezték. A törvény alkotásakor tehát nem volt arra szükség, hogy a postaszállítók járandóságáról külön rendelkezzenek.

A posta-, távirtda- és távbeszélő szabályrendeletek gyűjteménye első részének 438. sz. alatt közzétett 79.694/1892. számú körrendelet szerint a postaszállító a kincstárnak éppen olyan alkalmazottja, mint a postamester, tehát reá a végrehajtási törvény 52. §-a és az 1883:XLIV. t.-c. 60. §-a vonatkozik, mert e törvényes határozmányok nem a személyt, hanem a posta érdekeit védik és a postaszállítást biztosítják. Ez a közigazgatási rendelkezés azonban, mely észszerű indokainál fogva a törvény helyes értelmezését tartalmazza, egymagában a kérdést nem dönti el, mert ez a törvényt magyarázat sem a bíróságokat, sem a közigazgatási (pénzügyi) hatóságokat nem kötelezi. Törvényes rendelkezés hiányában a megoldást jogforrásul tekinthető felsőbbbíróági határozatokban kell keresnünk.

Helyzetünk a közigazgatási végrehajtás terén szerencsésebb. A közigazgatási bíróság 13.675/1935. P. számú ítéletében a postaszállítónak a m. kir. postától a postaszállításért járó, OTI járulék-, illeték- és vízdíjtarozás fejében letiltott javadalmazását a foglалás alól azzal az indokolással oldja fel, hogy a K. K. H. Ö. 57. §-ának (4) bekezdése nem a postamesternek érdekeit kívánta megvédeni, hanem nyilvánvalóan közérdekből a postaszállítás zavartalanságát kívánta biztosítani. Ezért nem helytálló a hivatkozott törvényhely rendelkezését úgy értelmezni, hogy az kizárólag kinevezett postamester szállítási járandóságára szól. „Ilyen értelmezés mellett csak kisebb helyeken biztosítaná ez a jogszabály a postaszállítás zavartalanságát, ahol azt maga a postamester végzi, ellenben nagyobb községekben vagy városokban, ahol a postaszállítást külön szerződött vállalkozó látja el, ha annak szállítási járandósága lefoglalható lenne, a postaszállítás zavartalansága nem volna biztosítva. Már pedig ezeken a nagyobb forgalmú helyeken éppen olyan mértékben indokolt a postaszállítás zavartalanságának biztosítása. szállítási szerződés szerint panaszos . . . P szállítási átalányt és . . . P kocsiátalányt kap a kincstártól. Ezt a járandóságot közérdekből sem köztartozás, sem magántartozás fejében lefoglalni nem szabad.“ (1926. számú elvi jelentőségű határozat, 1937. II.)

A pályatételben felvetett kérdésre az előadottak figyelembevételével nem-mel kell válaszolnunk. Bár a végrehajtási törvény 52. §-ának — a közigazgatási bíróság 1926. sz. elvi jelentőségű határozatához hasonló — kiterjesztő magyarázatát tartalmazó polgári felsőbbbíróági határozatot nem ismerünk, az előadottak alapján aligha lehet kétséges, hogy adott esetben a jog-

orvoslati lehetőségek kihasználásával, — kellő jogi indokolással — előterjesztett kérelmet felsőbb bíróságaink ne kedvezően intézzék el.)*

A Vht. 52. §., illetve a K. K. H. Ö. 57. §-ában biztosított törvényes mentesség nézetem szerint csak a kincstári postaszállító járandóságára terjeszthető ki. A postamester szerződéses szállítójának járandóságát ez a védelem már nem illelheti meg. A postaszállítás ellátásáért ugyanis a m. kir. postának a postamester felelős, a közérdeket tehát ez utóbbi esetben figyelembe vehető sérelem nem érheti.

Forrásmunkák:

1. Márffy Ede: Magyar közigazgatási és pénzügyi jog.
2. Posta-, távirat- és távb. szabályrendeletek gyűjteménye I.
3. A m. kir. közigazgatási bíróság pénzügyi osztályának döntvényei 1937.
4. Hivatkozott törvények és rendeletek.

ELMÉLET - GYAKORLAT.

Théorie. — Pratique.

24. Helyesen jár-e el a postahivatal akkor, amikor a szállítólevél nélkül odaérkezett utánvételes csomag beszedett utánvételi összegét utánvételi lappal küldi el a csomagról megállapított feladó címére, habár a feladó a postatakarékpénztári csekkszámlája javára kívánta átutalni az utánvételi összeget, de ezt a kívánságát a csomag címiratára nem jegyezte fel?

Igen.

Az A. 1. Szab. 50. §. 5. pontja értelmében, ha a feladó az utánvételi összeget a postatakarékpénztárhoz kívánja átutalni, az utánvételes csomag címlapjának felső részén fel kell, hogy jegyezze a számlatulajdonos nevét és a számla számát. Ha a feladó ezt a feljegyzést elmulasztotta, a kézbesítő postahivatalnak minden további

tudakolás, nyomozás nélkül az általános módon, tehát utánvételi lappal kell a beszedett utánvételi összeget a feladó címére eljuttatni, mert a kézbesítő postahivatalok a pótszállítólevél, illetőleg utánvételi lap kiállításánál csakis a csomagra írt adatokat vehetik figyelembe. (A 3. Szab. 89. §. 6. és 93. §. 13. pont.) (Beküldött kérdés.)

25. Szabad-e postatakarékpénztári csekk, illetőleg takarékbé- és visszafizetési, valamint a postautalvány kifizetési osztály kezelőjének, aki „L” szolgálatban van, délből önrövidítést készíteni?

Igen.

A fennálló szabályok nem tartalmaznak olyan rendelkezést, amely tiltaná, hogy az osztálykezelő, saját megnyugtató érdekében önvizsgálatot készítsen.

*) Megjegyezzük, hogy a postaszállítók szállítási átalányának végrehajtási úton történő lefoglalása kérdésében különböző kir. járásbíróságok több esetben a közigazgatási bíróság álláspontjának megfelelően döntöttek, melyeket a kir. törvényszékek is helybenhagytak.

A POSTA FORGALMA.

Le trafic de la poste.

1940 augusztus hó.

Ismerteti: Dr. KANYÓ ÖDÖN postasegédtitkár.

Publié par M. le Dr. ÖDÖN KANYÓ Aide-Sécétaire de poste.

En vue de pouvoir observer et apprécier le mouvement du trafic, la tendance du développement ainsi que l'influence du tarif et de règlements sur l'utilisation des divers services, l'Administration recueille toutes les données relatives au trafic des services postal, télégraphique, téléphonique et de la T. S. F. Les détails de la statistique sont contenus dans le Rapport annuel de la Poste hongroise; les résultats principaux annuels et mensuels seront également communiqués dans les tableaux ci-après. Les tableaux renferment les résultats des 8 années dernières, à compter de l'année 1930 montrant des résultats maxima,

A posta augusztus havi forgalma 13.1%-kal haladta meg az előző év ugyanezen hónapjában elért forgalmat. Ez az emelkedés már lényegesen kisebb, mint amelyet a folyó évi július hónapban láttunk, mert akkor a forgalom 22.6%-kal haladta meg az előző évi július havi eredményeket. Az augusztus havi eredmények azonban még így is igen kedvezőknek tekinthetők különösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy ugyanazok a rendkívüli körülmények, amelyek a folyó évi augusztus havi forgalmat elsősorban növelték, az előző év augusztus hónapjában is fennforogtak. Az augusztus havi forgalom a júliushoz képest — a korábbi évek tapasztalata szerint — kisebb mérvű emelkedést szokott mutatni, a folyó évben azonban ez a várt emelkedés — a július havi rendkívül erős forgalom miatt — elmaradt, sőt 4.5%-os csökkenés állott elő.

Augusztus hónapban különösen a táviró-és távbeszélő üzletágnál mutatkozik igen rendkívüli eredmény. Ugyanazok az okok és rendkívüli események, amelyek már az előző hónapokban is elsősorban a táviró-és távbeszélőforgalmat duzzasztották meg, idézték elő augusztus hónapban is a távközlési üzletágak kedvező eredményeit.

A postai üzletágban különösen az ajánlott küldemények, továbbá a postautalvány és csekk-kifizetések forgalma emelkedett. Az ajánlott küldemények emelkedése, főként a hatóságok hivatalos levelezésének növekedésével függ össze, az utalvány és csekk-kifizetések darabszámának és összegének emelkedése pedig elsősorban

et les données des 13 mois derniers. Les chiffres permettent donc de faire des comparaisons entre les résultats du mois indiqué en-haut et ceux du même mois de l'année précédente, d'une part entre les résultats constatés à partir du commencement de l'année courante jusqu'au mois indiqué et ceux de la même période de l'année précédente, d'autre part, et enfin, entre les résultats d'une année, entière, compté en arrière à partir du mois indiqué et ceux des années 1930 à 1937.

Les différences en nombre et en pourcentage entre les comparaisons respectives sont relevées au bas des tableaux.

azzal magyarázható, hogy a folyó évben szeptember elseje vasárnapra esett és így a szeptember havi illetmények még augusztus hónapban fizetettek ki. Az utalványkifizetések darabszámának emelkedéséhez hozzájárult az is, hogy a fegyvergyakorlatra bevonultakkal való forgalomban postautalványszolgálat rendszeresített, aminek természetes következménye volt az értékvélforgalom nagymérvű csökkenése, mert az utalványszolgálat rendszeresítése előtt a fegyvergyakorlatra bevonultak részére csak értékvélfeladat pénzküldeményt feladni. Az utalványbefizetések darabszáma a múlt évhez viszonyítva változatlan, az összege azonban emelkedett. Ha figyelembe vesszük, hogy az előző évi utalványbefizetések számában kb. 148.000 családpénztári utalvány szerepelt, amelyeknek kiutalását f. évben már a postatakarékpénztár végzi és forgalmuk a postánál csak a csekk-kifizetésekénél jelentkezik, akkor a folyó évi augusztus havi utalvány befizetések darabszáma — az előző évi családpénztári utalványok számát figyelmen kívül hagyva — tulajdonképpen 14.4 százalékkal emelkedett. A forgalom részben a hadbavonultak részére feladott pénzküldemények duzzasztották meg.

A csomagforgalom a múlt évi eredményhez képest csak kisebb mérvű emelkedést mutat. Igen keveszöten a gyümölcsstartalmú filléres csomagok forgalmának alakulása, mert ez a gyengébb gyümölcsstermés miatt a múlt évi mennyiségnek felét sem éri el. A posta által közvetített takarékbé- és visszafizetések darabszáma és összege az

előző évhez képest erősen csökkent.

A posta nemzetközi forgalma a múlt évhez viszonyítva az összes küldeményfajknál erősen visszaesett. Legkisebb a csökkenés a csomagoknál, mert ezek darabszáma mindössze 5.7%-kal volt kevesebb, mint 1939 augusztusában, míg pl. az ajánlott küldeményeknél 30.5%-os volt a csökkenés.

Az augusztus havi táviró-forgalom a júliusi forgalomnál sokkal alacsonyabb, a múlt évi eredményeket azonban még mindig lényegesen meghaladta. A feladott táviratok száma 14.1%-kal több mint az előző évben és 10.6%-kal kevesebb, mint a folyó évi július hónapban. A nemzetközi táviró-forgalom a múlt évhez képest 7.9%-kal csökkent, a folyó évi július hónappal szemben azonban 10%-kal emelkedett.

Az augusztus havi távbeszélő-forgalom a folyó évi július havi csúcsforgalmat nem éri el, azonban az előző évhez képest igen kedvező és viszonylag nagyobb mérvben emelkedett, mint a táviró-forgalom. A kezdeményezett távolsági beszélgetések darabszáma az előző évhez viszonyítva 17.4%-kal emelkedett és csak 2.7%-kal kevesebb, mint a csúcsforgalmat képviselő f. évi július hónapban volt. Megfigyelhető, hogy mind a távolsági, mind a helyibeszélgetések emelkedésének aránya az előző évhez képest sokkal nagyobb, mint amekkorát a távbeszélőállomások szaporulata alapján várni lehetett volna. A távbeszélőállomások száma ugyanis mindössze 9.7%-kal emelkedett, míg a távolsági beszélgetéseké 17.4%-kal, a helyi-beszélgetéseké pedig 16.1%-kal. A távbeszélőállomások száma a folyó évi július hónapoz viszonyítva csak 190 állomással szaporodott.

A nemzetközi távbeszélő-forgalom az előző évhez viszonyítva 53.3%-kal, a folyó évi július hónapoz képest pedig 9.6%-kal csökkent.

A rádióelőfizetők száma a várakozásnak megfelelően — az előző hónapoz viszonyítva — 2480 engedéllyessel, vagyis 0.5%-kal emelkedett. A folyó évben tehát — a világesemények iránt fokozódó érdeklődés következtében — a nyári hónapok alatt a rádióelőfizetők számában rendszerint tapasztalt visszaesés elmaradt. Az augusztus hó végi létszám 542.443 volt. Az engedélyesek száma az előző év ugyanezen hónapjához képest 74.523 előfizetővel, vagyis 15.9%-kal emelkedett.

A posta különböző üzletágainak forgalmát munkaegységekben is kifejezi, mint-hogy az össz-forgalom általános és áttekinthető kifejezésére a darabszámok egyszerű összegezésé utján nyert összdarab-

szám nem alkalmas. Ebben a darabszám-ban ugyanis az egyes üzletágak különböző természetű küldeményei és szolgáltatásai, másrészt darabszámok és összegek vegyesen szerepelnek. A különböző természetű szolgáltatások összeadása végett ezeket először közös nevezőre kell hozni. Ez oly-módon történt, hogy minden egyes szolgáltatást a munka minőségének, mennyiségének és az elvégzés időtartamának figyelembevételével értékeltünk. Az értékelés mérőeszköze a munkaegység. A közös nevezőre, a munkaegységre hozott szolgáltatások egyszerű összeadásának végösszege fejezi ki az egyes üzletágak munkaegységekben elért forgalmát.

A munkaegységek tehát már alkalmassak az általános posta, táviró, távbeszélő és rádió-forgalom mérésére és összehasonlítására, de természetesen csak akkor, ha az összehasonlítási időszakban végzett munkák értékelése egyforma alapon törté-nik. A közölt táblázatok adatai az egyenlő értékelés alapján megállapított munkaegységek számát tüntetik fel és így a forgalom alakulásának megítélésére alkalmassak. Megjegyezzük azonban, hogy ezek az adatok a személyzet által tényleg feldolgozott munkaegységek számával nem azonosak.

A folyó évi augusztus havi forgalom a legnagyobb, amelyet a világháborút követő időben eddig augusztus hónapban tapasztaltunk, az eddigi csúcsforgalmat képviselő folyó évi júliusi forgalomnál pedig csak 4.5%-kal kevesebb.

A különböző években augusztus hónapban feldolgozott munkaegységek számáról összehasonlításként szolgáljanak a következő adatok:

1930 augusztus	37.0	millió munkaegység
1931	32.3	„ „
1932	28.4	„ „
1933	28.1	„ „
1934	28.9	„ „
1935	30.8	„ „
1936	31.6	„ „
1937	33.4	„ „
1938	37.0	„ „
1939	45.0	„ „
1940	51.0	„ „

Az augusztus havi forgalom tehát az 1933. évi legalacsonyabb forgalmat 81.5%-kal haladta meg.

Az előző év augusztusához viszonyítva a legerőteljesebb emelkedést a távbeszélő-forgalom mutatja, 16.4%-os emelkedéssel, ezt követi a rádió-forgalom 15.9, a táviró-forgalom 15.4 s végül a postaforgalom 10.7%-os emelkedéssel.

1. POSTAFORGALOM.) — 1. Trafic postal.)

E g y s é g: 1000 drb, összeg 1000 pengő. — Les nombres s'entendent en milliers, les montants en 1000 pengős.

		F e l a d á s — E x p é d i t i o n																					
Év Année	Hó Mois	Levélpostai küldemény drb. Objets de la poste aux lettres, nombre		Érték levél drb. Lettres de valeur nombre	Kézi, belfét és sommás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék befét Caisse d'épargne Versements		Csekkbefizetés Chèques Versements													
		közön-séges ordinaires	ajánlott recom-mandés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant												
		1939.	VIII.	49.876	888							49	1.040	1.179	80.970	98	9.925	2.167	274.902				
1940.	VIII.	59.347	1.019	44	1.131	1.179	99.204	63	7.963	2.065	296.381												
1939. I—VIII.		384.226	6.785	346	7.880	8.950	579.371	764	69.563	16.449	1.765.488												
1940. I—VIII.		419.028	8.492	413	8.696	8.732	675.223	539	51.594	17.191	2.084.210												
Összehasonlítások Comparaisons	1940. VIII. havában 1939. VIII. havához képest több (+) kevesebb (-) En août 1940 par rapport au mois de août 1939, en plus (+), en moins (-)		szám- szerüleg en nombre	+	9.471	+	131	-	5	+	91	-	18.234	-	35	-	1.962	-	102	+	21.479		
			%o-ban en %o	+	19.0	+	14.8	-	10.2	-	8.7	-	22.5	-	35.7	-	19.8	-	4.7	+	7.8		
	1940. I.—VIII. időszakban 1939. I.—VIII. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-aug. 1940. par rapport aux mois de janv.-aug. 1939, en plus (+), en moins (-)		szám- szerüleg en nombre	+	34.802	+	1.707	+	67	+	816	-	218	+	95.852	-	225	-	17.969	+	742	+	318.722
			%o-ban en %o	+	9.1	+	25.2	+	19.4	-	10.4	-	2.4	+	16.5	-	29.5	-	25.8	+	4.5	+	18.1

(Folytatás.)

		K é z b e s i t é s — R e m i s e																					
Év Année	Hó Mois	Levélpostai küldemény drb. Objets de la poste aux lettres, nombre		Érték levél drb. Lettres de valeur nombre	Kézi, belfét és sommás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék kivét Caisse d'épargne Payements		Csekk-kifizetés Chèques Payements													
		közön-séges ordinaires	ajánlott recom-mandés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant												
		1939.	VIII.	50.059	889							54	1.048	1.167	80.797	57	7.019	448	93.973				
1940.	VIII.	59.565	1.021	47	1.117	1.204	113.002	37	3.582	696	148.265												
1939. I—VIII.		386.952	6.968	396	7.915	8.867	579.774	374	35.361	3.547	674.125												
1940. I—VIII.		432.231	8.708	458	8.612	8.798	678.541	331	34.548	5.445	907.903												
Összehasonlítások Comparaisons	1940 VIII. havában 1939. VIII. havához képest több (+) kevesebb (-) En août 1940 par rapport au mois de août 1939, en plus (+), en moins (-)		szám- szerüleg en nombre	+	9.506	+	132	-	7	+	69	+	37	+	32.205	-	20	-	3.437	+	248	+	54.292
			%o-ban en %o	+	19.0	+	14.8	-	13.0	-	6.6	+	3.2	+	39.9	-	35.1	-	49.0	+	55.4	+	57.8
	1940. I.—VIII. időszakban 1939. I.—VIII. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-aug. 1940. par rapport aux mois de janv.-aug. 1939, en plus (+), en moins (-)		szám- szerüleg en nombre	+	45.279	+	1.740	+	62	+	697	-	69	+	98.767	-	43	-	813	+	1.898	+	233.778
			%o-ban en %o	+	11.7	+	25.0	+	15.7	-	8.8	-	0.8	+	17.0	-	11.5	-	2.3	+	53.5	+	34.7

1) Az adatok ideiglenesek. — Les chiffres sont provisoires.

3. TAVBESZÉLŐFORGALOM.) — 3. Trafic téléphonique.)

Év Année	Hó Mois	Távíró Télégraphie		Távbeszélő — Téléphone									
		Táviratok ezer drb.		Főállomások száma drb. Nombre des postes téléphoniques					Közvetlen összeköttetések száma	Számított helyi beszélgetések száma ezekben Conversations locales complètes nombre en milliers			
		Télégrammes, nombre en milliers		hálózatok szerint dans le réseau			összesen total	Raccordements directs nombre		bpesti egységes hálózatban dans le réseau uniforme de Budapest			vidéken en province
		feladás dépôt	kézbetétítés remise	bpesti egységes uniforme de Budapest	falurendszertől és 200 előfizetőnél nagyobb système rural et plus de 200 abonnés	200 előfizetőnél kisebb jusqu'à 200 abonnés							
1939.	VIII.	341	413	77.514	23.694	28.054	129.262	2.320	11.110	1.729	12.839		
1940.	VIII.	389	454	85.145	26.763	29.894	141.802	2.799	12.783	2.121	14.904		
1939. I—VIII.		1.991	2.539	—	—	—	—	—	97.199	13.743	110.942		
1940. I—VIII.		2.565	3.105	—	—	—	—	—	110.814	17.463	128.277		
Összehasonlítások Comparaisons	1940. VIII. havában 1939. VIII. havához képest több (+) kevesebb (-) En août 1940 par rapport au mois de août 1939, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre + 48 + 41	+ 7.631 + 3.069	+ 1.840	12.540 +	+ 479 + 1.673	+ 392 + 2.065					
			%-ban en % + 14.1 + 9.9	+ 9.8 + 13.0	+ 6.6	+ 9.7	+ 20.6 + 15.1	+ 22.7 + 16.1					
	1940. I-VIII. időszakban 1939. I-VIII. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-août 1940 par rapport aux mois de janv.-août 1939 en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre + 574 + 566	— —	— —	— —	— —	+ 13.615 + 3.720	+ 17.335				
			%-ban en % + 28.8 + 22.3	— —	— —	— —	— —	+ 14.0 + 27.1	+ 15.6				

3. TAVBESZÉLŐFORGALOM (folytatás). — 3. Trafic téléphonique (suite).

4. RADIÓELŐFIZETŐK. — 4. Nombre des abonnés de radio.

Év Année	Hó Mois	Távbeszélő — Téléphone								Rádió Radiodiffusion		
		Központok száma Nombre des centrales	Távolsági beszélgetés 1000 drb. Conversations interurbaines nombre en milliers						Rádió előfizetők száma Nombre des abonnés			
			kezdeményezett départ			érkezett arrivée			Budapest à Budapest	vidéken en province	összesen total	
			bpesti egységes hálózatban dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en province	összesen total	bpesti egységes hálózatban dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en province	összesen total				
1939.	VIII.	1.934	164	554	718	154	548	702	148.260	319.660	467.920	
1940.	VIII.	1.966	167	676	843	170	681	851	169.487	372.956	542.443	
1939. I—VIII.		—	1.112	3.516	4.628	1.032	3.499	4.531	—	—	—	
1940. I—VIII.		—	1.226	4.629	5.855	1.200	4.665	5.865	—	—	—	
Összehasonlítások Comparaisons	1940 VIII. havában 1939 VIII. havához képest több (+) kevesebb (-) En août 1940 par rapport au mois de août 1939, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre + 32 + 3	+ 122 + 125	+ 16 + 133	+ 149 + 21.227	+ 53.296 + 74.523					
			%-ban en % + 1.7 + 1.8	+ 22.0 + 17.4	+ 10.4 + 24.3	+ 21.2 + 14.3	+ 16.7 + 15.9					
	1940. I-VIII. időszakban 1939. I-VIII. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-août 1940 par rapport aux mois de janv.-août 1939, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre — + 114	+ 1.113 + 1.227	+ 168 + 1.166	+ 1.334	— —					
			%-ban en % — + 10.3	+ 31.7 + 26.5	+ 16.3 + 33.3	+ 29.4	— —					

1) Az adatok ideiglenesek. — Les chiffres sont provisoires.

5. A FORGALOM MUNKAEGYSÉGEKBE — 5. Le trafic en unités de travail

Egység: 1000 db. — Nombre en milliers.

Év Année	Hó Mois	Munkaegységek száma db: — Nombre des unités de travail:												
		Kincstári postahivataloknál Bureaux d'Etat					Postamesteri hivataloknál és ügynökségeknél Bureaux des maîtres de poste et agences							
		posta poste	távíró télé- graphe	távbe- szelő téléphone	rádió radio	összesen total		posta poste	távíró télé- graphe	távbe- szelő téléphone	rádió radio	összesen total		
drb. nombre		%		drb. nombre		%		drb. nombre		%				
1939.	VIII.	15.850	2.775	11.553	895	31.073	69.0	9.145	1.219	3.201	410	13.975	31.0	
1940.	VIII.	17.738	3.112	13.005	1.083	34.938	68.6	9.932	1.498	4.166	430	16.026	31.4	
1939. I—VIII.		118.661	16.760	93.883	7.106	236.410	71.0	66.274	7.099	20.744	3.345	97.462	29.0	
1940. I—VIII.		137.621	20.750	108.172	8.498	275.041	70.7	73.925	9.288	27.171	3.355	113.739	29.3	
Összehasonlítások Comparaisons	1940. VIII. havában 1939. VIII. havához képest több (+) kevesebb (-) En août 1940 par rapport au mois d'août 1939, en plus (+), en moins (-)	szám- szerüleg en nombre	+1.888	+ 337	+1.452	+ 188	+3.865	—	+ 787	+ 279	+ 965	+ 20	+2.051	—
		%-ban en %	+ 11.9	+12.1	+ 12.6	+21.0	+ 12.4	—	+ 8.6	+22.9	+ 30.1	+ 4.9	+ 14.7	—
	1940. I—VIII. időszakban 1939. I—VIII. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-août 1940. par rapport aux mois de janv.-août 1939, en plus (+), en moins (-)	szám- szerüleg en nombre	+ 18.960	+ 3.990	+14.259	+ 1.392	+38.631	—	+ 7.651	+ 2.189	+6.427	+ 10	+16.277	—
		%-ban en %	+ 16.0	+23.8	+ 15.2	+19.6	+ 16.3	—	+11.5	+30.8	+ 31.0	+ 0.3	+ 16.7	—

(Folytatás.)

Év Année	Hó Mois	Munkaegységek száma az összes postai szerveknél: Nombre des unités de travail dans tous les services:									
		Posta Poste		Távíró Télégraphe		Távbeszélő Téléphone		Rádió Radio		Összesen drb. total nombre	
		drb. nombre	%	drb. nombre	%	drb. nombre	%	drb. nombre	%		
1939.	VIII.	24.995	55.5	3.994	8.9	14.754	32.7	1.305	2.9	45.048	
1940.	VIII.	27.670	54.3	4.610	9.0	17.171	33.7	1.513	3.0	50.964	
1939. I—VIII.		184.935	55.4	23.859	7.2	114.627	34.3	10.451	3.1	333.872	
1940. I—VIII.		211.546	54.4	30.038	7.7	135.343	34.8	11.853	3.1	388.780	
Összehasonlítások Comparaisons	1940. VIII. havában 1939. VIII. havához képest több (+) kevesebb (-) En août 1940 par rapport au mois de août 1939, en plus (+), en moins (-)	szám- szerüleg en nombre	+ 2.675	—	+ 616	—	+ 2.417	—	+ 208	—	+ 5.916
		%-ban en %	+ 10.7	—	+ 15.4	—	+ 16.4	—	+ 15.9	—	+ 13.1
	1940. I—VIII. időszakban 1939. I—VIII. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-août 1940 par rapport aux mois de janv.-août 1939, en plus (+), en moins (-)	szám- szerüleg en nombre	+ 26.611	—	+ 6.179	—	+ 20.716	—	+ 1.402	—	+ 54.908
		%-ban en %	+ 14.4	—	+ 25.9	—	+ 18.1	—	+ 13.4	—	+ 16.4

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

POSTA.

Németország.

A „Das Reich” című német folyóirat 1940. évi 28. számában a postai küldemények elveszésének kérdésével foglalkozva megállapítja, hogy a német birodalmi posta a háború ellenére is csodálatos pontossággal működik. Bár a statisztikai megállapítások kizárólag a küldemények elveszésére és a kifosztási esetekre szorítkoznak, ez utóbbi adatok azonban meglehetősen hű képet nyújtanak a postaszemélyzet mindenkori megbízhatóságáról.

Az 1913. évi statisztika szerint 1 millió postára adott csomag közül 43.7 db-t tünt el és 37.6 db-ot fosztottak ki. Ezek az arányszámok 1938-ban 36.9, illetve 4.8-re csökkentek. A fentiekből látható, hogy különösen a kifosztási esetek csökkentek az utóbbi időben nagymértékben. A világháború alatt a német birodalmi posta nem végeztetett statisztikai adatgyűjtést, azonban a 1919-es adatokból kitűnik, hogy a

háború milyen nagymértékben lazította a személyzet erkölceseit. Az 1939. esztendő utolsó négy háborús hónapjában az elveszések és kifosztások száma alig mutat emelkedést, ami azt bizonyítja, hogy a mostani háború a német nép erkölceseit csaknem érintetlenül hagyta. A német postára jellemző, hogy az 1939. esztendő folyamán 1 millió ajánlott küldemény közül egyetlen egy küldeményt fosztottak ki a postai szállítás során.

A küldemények elveszéséért és kifosztásáért rendszerint a postát teszik felelőssé, pedig a statisztika azt mutatja, hogy a küldeményeket igen sok esetben a feladó vagy a címzett közvetlen környezetében lévő személyek tulajdonítják el, illetve fosztják ki. Ez utóbbi esetek rendszerint a posta statisztikáját terhelik, mivel az ilyen visszaélések csak a legritkább esetben lepezhetők le. (Die Deutsche Post 1940:32.)

Dr. Iványi.

TÁVBESZÉLŐ.

Mikor van a távbeszélő születésnapja? E. Müller-Fischernek, a német birodalmi posta főfelügyelőjének tollából a Die Deutsche Post folyó évi 26. számában a fenti cím alatt érdekes cikk jelent meg, melynek ismertetése nem lehet érdektelen a Magyar Posta olvasóinak körében sem, annál is inkább, mert a távbeszélő történetéből ad rövid áttekintést:

„Minél több találmánynak vizsgáljuk az eredetét, annál inkább látjuk, hogy a technikai fejlődés terén mennyi mindent köszönhet a világ Németországnak.

Az évek folyamán szakkörök számos nevet emlegettek a távbeszélő feltalálójaként s még ma is sok azon tudósok és kutatók száma, akiket különböző országokban a távbeszélő felfedezőjének tekintenek. A rendelkezésünkre álló források alapján most már biztosan állíthatjuk, hogy a német Reis Fülöp alkalmazta először sikeresen az emberi hangnak elektromos úton történő átvitelét. Ez a megállapítás különben megfelel P. Tomphsohn angol egyetemi ta-

nár fejtegetéseinek, aki többek között a következőket írta: „az elismerés, amelyet a világ Reis Fülöptől életében megvont, most meg kell adni.” Tomphsohn Londonban 1883-ban kiadott „Philip Reis inventor of the telephone” (R. F. a távbeszélő felfedezője) című munkájában következetesen tudományos alaposággal mutatja ki, hogy az elektromos távbeszélő feltalálójának egyedül Reis tekinthető. Ezt a munkát mindenekelőtt azoknak a külföldi szakíróknak kell megszívlelniök, akik a német felfedezőtől az őt megillető helyet megtagadják. Itt meg kell még említenünk W. H. Sharp amerikai tudósok a „Scientific American” című folyóiratban megjelent cikkét, melyben az író utal arra, hogy az edinburgi természettudományi intézetnek 1862-ben már volt egy Reis-féle távbeszélője. Az a tény, hogy A. G. Bell (1847 március 3—1922 augusztus 2), aki-nek a távbeszélő tökéletesítése köszönhető, 1862/63-ban szülővárosában, Edinburgban végezte tanulmányait, Sharpot arra a kö-

vetkeztetésre vezeti, hogy Bell Reis tanulmányaira támaszkodott. A felfedező nevét tehát ma már biztosan ismerjük, de a távbeszélő első németországi alkalmazási időpontját már jóval nehezebb meghatározni.

Reis Fülöp készülékét 1861 október 26-án ismertette meg először a nagy nyilvánossággal, egy kísérleti bemutatás keretében, miért is ezt a napot joggal tekinthetjük a távbeszélő születésnapjának. A bemutatás nagy tetszést aratott, de a frankfurti fizikai egyesület tagjai ennek ellenére sem mutattak kellő érdeklődést a nagyszerű találmány iránt, ami annak a jele, hogy a kor még nem volt elég érett ennek megértésére. Reis Fülöpnek a frankfurti fizikai egyesület 1871. évi jelentésében közölt tanulmányai sem szereztek befolyásos pártfogókat az ekkor már súlyos tüdőbajban szenvedő feltalálónak. W. Siemens 1877. március 6-án busszusan írta bátyjának, Károlynak: „Mi szamarak megbámultuk ugyan a 60 lánál is nagyobb távolságra terjedő hangátvitel csodáját, de nem szenteltünk a dolognak nagyobb figyelmet még akkor sem, amikor Reis ezt elektromos úton próbálta megvalósítani.” Ezen sorok olvasásánál bizonyos szégyenkezéssel kell megemlékeznünk arról, hogy a „Pogendorf-schen Annalen” című folyóirat tudományos rovatának szerkesztője Reis Fülöpnek a távbeszélőre vonatkozó egyik cikkét azzal a megjegyzéssel utasította vissza, hogy „az emberi beszédnek elektromos úton való átviteli hihetetlen.” Itt meg kell jegyeznünk, hogy 1938 január 25-én a szakfolyóiratok szerkesztőinek módjuktól állott a Reis Fülöp által szerkesztett távbeszélőnek a postaműzeumban elhelyezett egy példányát megtekinteni és használhatóságáról személyesen is meggyőződni.

1861 október 26. mellett azonban 1877 október 26 is fontos dátum, amelyet ugyancsak teljes joggal lehet a távbeszélő születésnapjának tekinteni. A berlini főposta (Leipziger Strasse) és a központi távíró hivatal (Francösische Strasse) között létesített távbeszélő összeköttetésén ezen a napon folyt le az első sikeres beszédkísérlet, mely után Stephan birodalmi főpostamester e szavakkal fordult az egybegyűltekhez: „Uram, ezt a napot meg kell jegyezniök maguknak!” Az összeköttetést létesítő távbeszélő huzalnak még egy szimbólikus jelentősége is van: a távbeszélő által még szorosabb kapcsolat létesült az 1867 január 1. óta ismét egyesített posta és távíró között.

Sokszor emlegetik a távbeszélő születés-

napjaként ugyanez év október 24-ét is, mert ezen a napon Berlinben nagyobb távbeszélő kísérletek folytak. Stephan jelentős előadásai, talán éppen fel nem ismert nagy német felfedezőre való tekintettel, azonban inkább az október 26-át juttatták előtérbe. Végtelenül tragikus dolog, hogy ez a nagy német felfedezés csak 16 év múlva egy távoli világrészen át került vissza hazájába és nyerte el a megérdemelt elismerést. Közben Reis Fülöp 1874 január 14-én tüdőbaja következtében 40 éves korában meghalt. Élete utolsó éveiben hallását is elvesztette, ő, aki az emberi fület a távközlés szolgálatába állította. Reis 1834 január 7-én született. Aki tehát a személyt és a dolgot közös nevezőre hozza, a felfedező születésnapján a felfedezésről is meg akar emlékezni, ezt a dátumot jegezze meg magának.

1877 november 9-én tette meg Stephan a varzini birtokán tartózkodó Bismarck birodalmi kancellárnak híressé vált jelentését az új találmányról. Érdekes az a mód, ahogyan Stephan az új hírközlő készüléket leírja: „A távbeszélő — így ír Stephan — hasonlít egy mérges gombához, a szárán megfogjuk és odabeszélünk, ahol a piros rész van”.

A német szereti a fontos eseményeket nyilvánosan megünnepelni. Az 1877 október 26-i kísérletek a nyilvánosság kizárásával történtek. 1877 november 3-án azonban Kielben nyújtottak először módot a lakoságnak arra, hogy ünneplés keretében között megtekinthesse az új távbeszélő berendezést, sőt beszélhessen is rajta. Ha azonban az idesereglett vendégseregnek akkor valakik azt mondta volna, hogy alig 50 év múlva ilyen készülék majdnem minden üzletben vagy házban ott lesz, kinevették volna. A távbeszélő a távközlés területén formadalmi változásokat hozott létre. Néhány nap alatt, a kieli ünnepek után létesítették az első állandó távbeszélő összeköttetést a főpostamester hivatali szobája és a központi távíró hivatal igazgatójának hivatali szobája között. Stephan november 9-i jelentésére Bismarck november 10-én válaszolt és elrendelte, hogy az új hírközlő berendezést varzini birtokán szereljék fel. Ezt a berendezést Bismarck november 12-én használta először. Nyilvános távbeszélő szolgálat legelőször a Berlin melletti Friedrichsbergben nyílt meg.

Igen fontos dátum még a telefon történetében 1877 november 19-e is. Stephan ezen a napon rendelte el, hogy a Reis Fülöp által használt „Telephon” szó helyett a német

„Fernsprecher“ szót alkalmazzák. November 19-én és 21-én a Berlin, Potsdam, Halle, (Saale), Magdeburg és Stettin-i igazgatósági kerületekben összesen 18 postahivatalnál rendelték el a távbeszélő szolgálat bevezetését.

Stephan ebben az időben kedvenc alkotáására a postamúzeumra is gondolt, 1877 november 21-én sikerült néki egy Reis Fülöp által összeállított távbeszélő berendezést a múzeum részére megszerezni. 1877 november 25-én mutatták be a távbeszélőt Vilmos császárnak. Az uralkodó benyomásai, valamint W. Siemens eredményes tökéletesítő munkálatai alapján 1877 november 30-án Stephan a nyilvánosság előtt kijelentette, hogy a távbeszélő nagy jövőnek néz elébe.

Németországban tehát a távbeszélőnek a postai szolgálati ágak közé történt beiktatása nagyon gyors lépésben haladt előre. Ugyanezen időben sok más országban még csak a kísérletezéseknél tartottak. Ez alkalommal azt is meg kell jegyeznünk, hogy Németországban jutottak először arra a gondolatra, hogy a távbeszélőt távíratok közvetítésére felhasználják a távíró berendezések helyett.

1877 november 28-án jelent meg az első távbeszélő szolgálati utasítás, amely a távbeszélésnek távíró vonalakon való lebonyolítását szabályozta. Ettől fogva a német posta kísérleti berendezéséből hivatalosan elismert berendezés lett. 1877 végén 19 német postahivatal volt távbeszélővel felszerelve, 1878-ban 287 és 1879-ben már 788.

G. v. Bleichröder titkos tanácsos egy külföldi barátjának megbízásából 1880 április

26-án levélben érdeklődött Stephan-tól, hogy a birodalmi távíró igazgatásnak nincs-e kifogása magánosok által létesítendő távbeszélő hálózat ellen. Április 29-én már meg is kapta a választ: „Azokon a területeken, amelyek a német posta fennhatósága alá tartoznak, távbeszélgetés céljára szolgáló hálózatok létesítése nem engedhető meg. Az ilyen felszerelések létesítésére és üzemeltetésére vonatkozó jogot a távíró igazgatóságnak saját magának kell fenntartania.” A posta terveit az 1880 június 14-én megjelent „Távbeszélő összeköttetés Berlin számára” című közlemény által a nyilvánosságnak is tudomására jutottak. A közlemény a következőképen szólt: „Abból a célból, hogy megállapíthassuk, vajjon Berlinben kívánják-e a lakásokat, gyárakat, üzlethelyiségeket távbeszélővel felszerelni, hogy az előfizetők beszélgethessenek egymással, felhívunk mindenkit, hogy ilyen berendezésre vonatkozó kívánságát írásban, vagy személyesen 9-től 3 óráig a hivatalos idő alatt a posta távíró igazgatóságával (Französische Strasse 33/c. 149. szoba) közöljék. Aláírás: a birodalmi posta államtitkára.”

Ennek a felhívásnak nem volt nagy eredménye. Stephan 1880 július 1-én nagyon fontos nemzetpolitikai lépésre határozta el magát. Szembeszállott azzal, hogy a távbeszélő magánhasználatának zsidó részről irányított szószólói az állami távbeszélő szolgálat propaganda ügynökei legyenek. Ezért kell rendkívül fontosságot tulajdonítanunk az 1880 július 1-i dátumnak az állami távbeszélő szolgálat szempontjából. (Folytatjuk.)
Dr. Kovács Barnabás.

Külföldi lapszemle.

Journaux étrangers.

Telegraphen Praxis (1940/11.). O. Sattelberg: Die Ausgestaltung der Dienstanweisungen der Deutschen Reichspost.

— Die Gebührenüberwachungsstellen und ihre Tätigkeit.

Die Deutsche Post (1940/27.). Dr. Breithaupt: Kriegsmassnahmen auf dem Gebiete des Beamtenrechts.

— E. Müller Fischer: Wann hat der Fernsprecher Geburtstag?

— Weiterer Aufschwung des Bildtelegraphendienstes der Deutschen Reichspost.

Telegraphen Praxis (1940/12.). Otto Lemke: Der geheimnisvolle Klopperapparat.

Deutsche Postzeitung (1940/13.). Die Bestimmungen über Bahnhofzei-

- tungen. Der Einheits-Postwertzei-
 chengeber und seine Zweckbestim-
 mung.
- Die Deutsche Post** (1940/28.). Hey-
 ric k: Die Neufassung der Besol-
 dungsvorschriften.
- Paket- und Briefverluste.
- Journal des télécommunications** (1940/
 7.). La mise en pratique de la télé-
 vision.
- Les télécommunications dans la
 Nouvelle-Calédonie et ses dépen-
 dances, en 1939.
- L'Union Postale** (1940/16.). Rapport
 sur l'oeuvre de l'Administration
 des postes de l'Inde britannique
 pendant l'année financière finis-
 sant le 31 mars 1939.
- L'Union Postale** (1940/7.). Les dépêches
 et correspondances de l'Inde. Com-
 ment elles sont transportées et dis-
 tribuées.
- Deutsche Postzeitung** (1940/14.). D.
 G ö b e l: Rechtliche Behandlung des
 Dienstunfalls.
- Martin Winkel: Der Dienst bei den
 Postscheckkämtern.
- Deutsche Postzeitung** (1940/15.). Die
 Verbesserungen im Berliner Rohr-
 postdienst.
- Sendungen gegen Rückschein.
- Die Deutsche Post** (1940/29.). Dr.
 K l e e m a n n: Haushaltsführung
 der Deutschen Reichspost im
 Kriege.
- Die Deutsche Post** (1940/30.). Jahrbuch
 des elektrischen Fernmeldewesen.
 1939.
- Briefkasten-formen im Wandel der
 Zeit.
- Die Deutsche Post** (1940/31.). Dr. Ing.
 O h n e s o r g e: Die Stellung der
 Deutschen Reichspost als Sonder-
 verwaltung in den neuen Reichs-
 gauen.
- Lahmgelegte und gefährdete engli-
 sche Seekabel.
- Die Deutsche Post** (1940/132.). Dr.
 T o b e r g: Helgoland 50 Jahre
 deutsch.

Könyvszemle.

Bibliographie.

„Postás hősök békében“ címmel ked-
 ves kis füzetet adott ki a postavezér-
 igazgatóság, amelyben emléket állít azok-
 nak a postai alkalmazottaknak, akik az
 1940. év januárjában beállott rendkívüli
 hideg, viharos, hófúvásos télben a ma-
 gyar élet névtelenjei közt hősi lélekkel,
 szívós akarattal, egészségük és életük
 kockázatásával végezték a rájuk bízott
 feladatokat.

Az izléses címlappal ellátott emlékfüzet
 elején a m. kir. posta vezérigazgatója rö-
 vid előszóban tájékoztat a könyvecske tar-
 talmáról. Eszerint a megörökítettek ne-
 veit azért közli az emlékfüzet, hogy ma-
 radjon fenn emlékük és példájuk, buzdítá-
 sul minden időkre s ne feledhesse soha
 senki, hogyan dolgozik a kötelességtudó
 magyar postás.

Az emlékfüzet élveztes stílusa dr. Monus
 Ferenc postahivatali igazgató kiváló szak-
 írói képességét dicséri.

A „Rádiókezelés“ című vezérfonal má-
 sodik bővített kiadásban Huber Oszkár m.
 kir. postaigazgató szerkesztésében néhány
 nappal ezelőtt hagyta el a sajtót.

A vezérfonal a szórakoztató rádióra és az
 ezzel kapcsolatos kezelési teendőkre vonat-
 kozó szabályokat foglalja össze és a gy-
 akorlati szempontokat figyelembevéve érté-
 kes magyarázatokkal ellátva ismerteti.

Az ügyesen csoportosított anyagot a
 szerző értékes mintákkal és kimerítő tar-
 talomjegyzékkel látta el.

A hézagpótló vezérfonalat a postáság
 örömmel fogadta.

—ny.

Szerkesztői üzenetek.

R. E., Ungvár. A gyorsan romló tartalmat álltalánosságban az A. 2. Szab. 4. §. 1. pontja határozza meg. Egyébként a feladónak is módjában áll kérni, hogy a gyorsan romló tartalmú csomagját a posta mint ilyet kezelje. Ezért adja meg az A. 1. Szab. 45. §. 1. pontja feladónak azt a lehetőséget, hogy az ilyen tartalmú csomag gondos kezelésére a posta figyelmét megfelelő, pl. „Gyorsan romló“ feljegyzés alkalmazásával felhívja. — **F. I., Pilisvörösvár.** A kérdéssel a postavezérigazgatóság foglalkozik. Döntés esetében értesítjük. — **B. M. Kolozsvár.** Köszönjük lelkes sorait. Természetesen már intézkedtünk is, hogy a Magyar Postát a visszacsatolt keleti és erdélyi területek kincstári és I. osztályú postamesteri hivatalai is megkapják. — **Sz. L., Nagyvárad.** A Magyar Szent Koronához visszacsatolt keleti és erdélyi országrészekben postai szolgálatot teljesítő kirendelt postatisztviselők a postakincstártól kirende-

lési átalányban és a honvédelmi tárca terhére pótdíjban, ideiglenes beszállásolásban, illetőleg ennek készpénzváltásában s ellátásban (tisztí étkezdék igénybevétele), illetőleg ennek készpénzváltásában részesülnek. A kirendelési átalány havi összege a VIII. vagy ennél magasabb fizetési osztályba tartozó tisztviselőknél 150, a IX. és a X. fizetési osztályba tartozó tisztviselőknél pedig 120 pengő. A honvédelmi tárca terhére esedékes pótdíj napi 4 pengő, az ideiglenes beszállásolás készpénzváltása napi 72 fillér s az ételmezési váltás napi 2 P 05 fill. A kiküldetés előtt vagy annak tartama alatt felvett útielőleget az elsőízben kifizetésre kerülő kirendelési átalány összegből le kell vonni. Ha az elsőízben kifizetésre kerülő kirendelési átalány összege kisebb, mint a felvett útielőleg, akkor az átalánnyal nem fedezhető útielőleg összegét a következő hó elsején esedékes kiküldetési átalányból kell levonni.

EGYESÜLETI ÉLET.

Megbízások. A m. kir. postavezérigazgatóság keleti szervezési osztályának vezetésével jelenlegi megbízásának érvénybenhagyásával dr. Forster Károly m. kir. postafőigazgató, a keleti szervezési osztály személyzeti és üzleti csoport vezetésével jelenlegi megbízásának érvénybenhagyása mellett dr. Pázmány Ödön m. kir. postatanácsos, a műszaki csoport vezetésével pedig jelenlegi megbízásának érvénybenhagyása mellett Czappán Szilárd m. kir. postaműszaki tanácsos bízott meg.

Megbízott továbbá az I. sz. szervező m. kir. postaigazgatóság vezetésével jelenlegi megbízásának érvénybenhagyásával dr. Bugyi József m. kir. postafőigazgató, a III. sz. szervező m. kir. postaigazgatóság vezetésével pedig jelenlegi megbízásának érvénybenhagyásával dr. Erdélyi Géza m. kir. postaigazgató.

Az I. szervező m. kir. postaigazgatóságnál az általános osztály vezetésére dr. Kárász István m. kir. postatitkár, az üzleti osztály vezetésére jelenlegi megbízásának

érvénybenhagyásával dr. Ruttner Béla m. kir. postatitkár, a műszaki osztály vezetésére jelenlegi megbízatásának érvénybenhagyásával Kiss Jenő m. kir. postaműszaki igazgató, a III. szervező m. kir. postaigazgatóságnál az általános osztály vezetésére jelenlegi megbízatásának érvénybenhagyásával vitéz Szivér Károly m. kir. postatanácsos, az üzleti osztály vezetésére dr. Magos Győző m. kir. postatitkár, a műszaki osztály vezetésére jelenlegi megbízatásának érvénybenhagyásával Brebovszky Jenő m. kir. postafőmérnök kapott megbízatást.

A kolozsvári postaigazgatóság épületét hatalmas címeres nemzeti színű zászló ékesítette, amikor vitéz honvédsapataink bevonultak a városba. Ezt a zászlót a Postás Kari Egyesületek Szövetsége ajándékozta a Kolozsvárott visszamaradt postás kartaársaknak.

Tankönyvsegélyek. Egyesületünk költségvetésébe ez évben is 2700 pengőt irányoztunk elő tankönyvsegélyekre. Mint az előző években, úgy most is a VI. fizetési osztályig bezárólag minden igényt kielégítettünk. Összesen 132 tagtársunk 196 gyermeke részesült 2690 pengő tankönyvsegélyben, míg a múlt évben csak 117 tagtársunk 179 gyermeke között kellett az előírányzott összeget szétosztani. Ennek megfelelően a középiskolás tanulók tankönyvsegélyét a múlt évi 16 pengővel szemben egyenként 15 pengőben állapítottuk meg s a főiskolás gyermekek segélyét is leszállítottuk 25 pengőről 20 pengőre.

Igy 65 elemi iskolába járó gyermek után fejenként 10 pengő, 116 középiskolai tanuló után fejenként 15 pengő és 15 főiskolai hallgatónak fejenként 20 pengő jutott.

Családvédelmi kölcsön rendszeresítése. A bélyegétekesítő iroda által az 1939/40. költségvetési év második felében eladott használt és forgalomból kivont bélyegek eladási ára címén befolyt összegből Vezérigazgató Uunk 27.322 pengő 12 fillért bízott a m. kir. posta személyzetének jóléti alapítványa kezelésére abból a célból, hogy a kisebb fizetésű többgyermekes postai alkalmazottak olyan esetekben, amikor feleségük szüléssel kapcsolatos betegsége, vagy gyermekeik tartós vagy súlyos betegsége folytán nehéz anyagi helyzetbe kerülnek, a lehetőséghez képest anyagi segítségben részesülhessenek. Ezt az összeget a bizottság az alapítványi vagyontól elkülönítve kezeli és abból Vezérigazgató Ur előzetes hozzájárulásával az arra rászorultak részére minden kamattól és más költség-től mentes kölcsönt nyújt.

A kölcsön felvételei a következők:

1. Kölcsönben csak az a kincstári szolgálatban álló VIII. vagy annál alacsonyabb fizetési osztályban lévő postatisztviselő, altiszt, vagy egyéb alkalmazott részesíthető, akinek legalább 2 gyermeke van és kizárólag a gyermekek tartós vagy súlyos betegsége vagy a feleségének gyermekágyból származó betegsége folytán olyan nagy összegű kiadásai merültek fel, hogy azokat a saját anyagi erejéből nem tudja fedezni.

2. Kölcsönként nyújtható legmagasabb összeg 500 pengő.

3. A felvett kölcsönösszeget nagyságához képest 15—20 pengő havi részletekben kell visszafizetni.

4. Kölcsön után sem kamatot, sem költséget nem kell fizetni, kivéve a kiállítandó kötelezvény bélyegilletéke címén felmerülő összeget.

5. A kölcsön iránti kérelmet a hivatali főnökség útján az illetékes igazgatósághoz kell benyújtani.

SZERKESZTŐSÉG:

I., KRISZTINA-KÖRÜT 12. II. 204. TÁVBESZÉLŐ: 150—597.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK: (Társszerkesztő)

XI., VÁSÁRHELYI PÁL-U. 4/6. TÁVBESZÉLŐ: 258—280.

KIADÓHIVATAL:

I., KRISZTINA-KÖRÜT 12. IV. 432. TÁVBESZÉLŐ: 156—841.

Előfizetési ár évi 10 P. Postai alkalmazottaknak évi 5 P.

Felelős kiadó: DR. LUKÁSZ ALFONZ, m. kir. postatitkár.